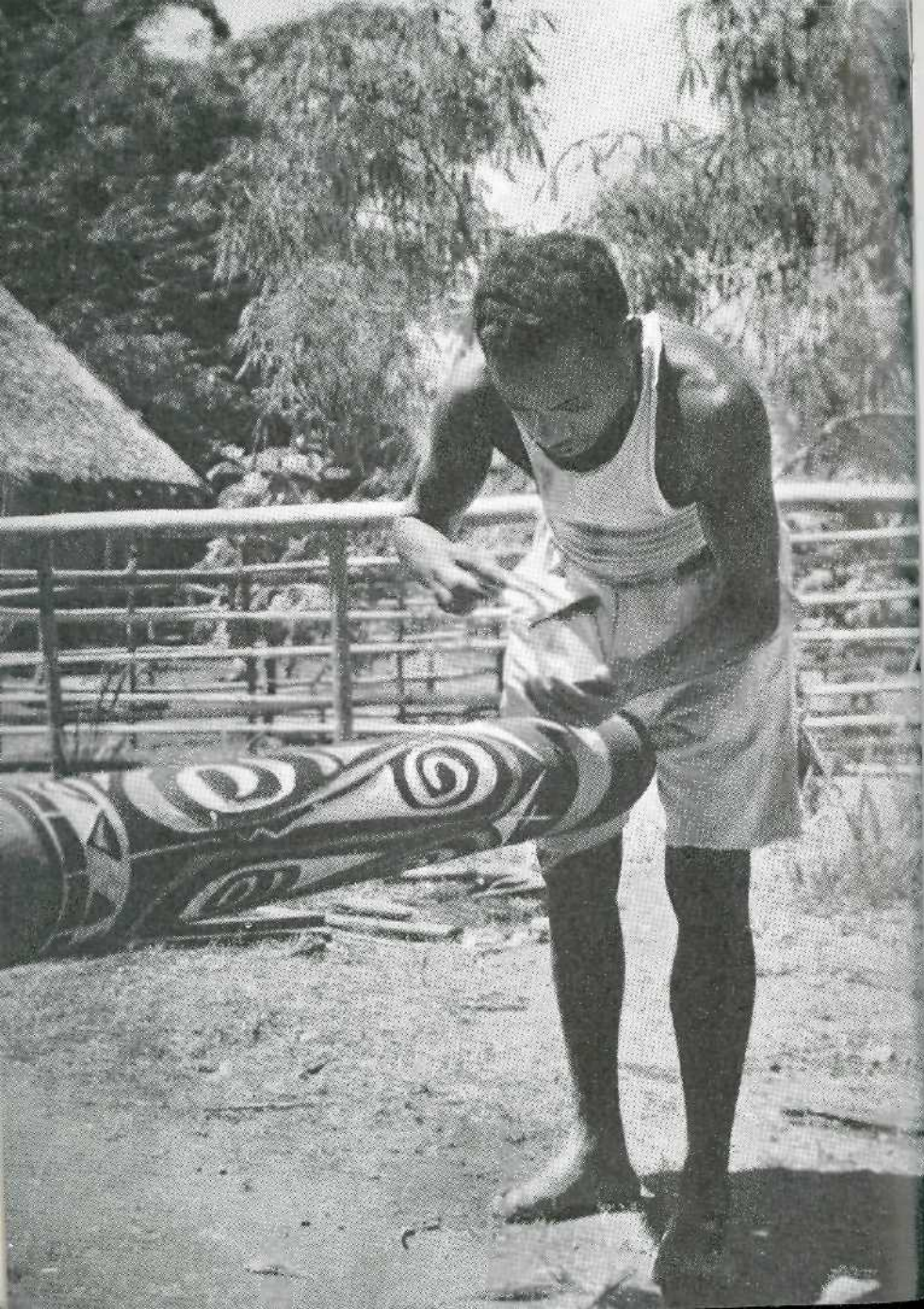

NIEUW GUINEA

WAT MEN ER WÈL EN NIET VAN MOET VERWACHTEN

door IR J. M. J. BRANTJES

NIEUW GUINEA
WAT MEN ER WÈL EN NIET
VAN MOET VERWACHTEN

NIEUW GUINEA

WAT MEN ER WÈL EN NIET
VAN MOET VERWACHTEN

DOOR

IR J. M. J. BRANTJES

N.V. UITGEVERIJ W. VAN HOEVE
's-GRAVENHAGE/BANDUNG 1950

Bij titelplaat:

Het beschilderen van een „sambaie”. Dit is een versierde draagstok, welke gebruikt wordt als een varken als adat-geschenk door de hele kampong naar de andere wordt gebracht. De kleuren zijn wit (kalk), rood (rode klei) en zwart (een mengsel van roet en klei).

VOORBERICHT

De belangstelling voor Nieuw Guinea, welke thans meer en meer groeit, was aanleiding tot het samenstellen van dit boekje.

Het bevat losse grepen uit het vele, dat Nieuw Guinea aan wetenswaardigs en zienswaardigs biedt.

De meeste in dit boekje verwerkte foto's zijn vervaardigd door de heer L. M. Schwarz. Andere foto's werden welwillend afgestaan door de heer R. Meyer Ranneft, Controleur bij het Binnenlands Bestuur in het gebied van de Wisselmeren in Centraal Nieuw Guinea, gemaakt tijdens zijn tochten in het binnenland.

Hollandia, 25 November 1949

IR J. M. J. BRANTJES

INHOUD

	Biz.
Nieuw Guinea, dertien maal Nederland	7
Enkele cijfers en andere gegevens	14
Historisch overzicht	19
Kolonisatie	32
Streekplannen	45
De N.N.G.P.M. te Sorong	53
Landbouwpraktijkcursus Kota Nica	61
Arbeidsverdeling	67
Tourneren	69
Werkelijkheidszin	72
Vreemdelingenverkeer in Hollandia	77

NIEUW GUINEA, DERTIEN MAAL NEDERLAND

Nederlands Nieuw Guinea beslaat een oppervlakte van ongeveer dertien maal die van Nederland. Dit is een welbekend feit, maar voor het overige beschikken slechts weinigen over exacte gegevens over dit land. Een gevolg hiervan is, dat men zijn fantasie de vrije loop laat; de een ziet Nieuw Guinea als een land van onbeperkte mogelijkheden, de ander stelt het zich voor als een land van louter onmogelijkheden. Zoals meestal in dergelijke gevallen ligt de waarheid in het midden. Nieuw Guinea is geen land, waar het goud voor het opscheppen ligt, maar het is ook geen land, waar in lengte van dagen geen vooruitgang mogelijk is.

Het is wel opmerkelijk, dat allen, die enige tijd op Nieuw Guinea hebben doorgebracht zo onder de bekoring van dit mooie land zijn gekomen, dat zij het slechts node verlaten. Inderdaad is het een eiland met een overdaad aan natuurschoon en een hoogst interessante bevolking.

Als men per schip de Humboldtbaai, de baai waaraan Hollandia is gelegen, binnenvaart, ziet men een panorama, dat in Indië zijn weerga niet heeft. Aan de ene zijde ligt de stad Hollandia aan de voet van het ruim twee duizend meter hoge Cycloopebergte, dat steil uit zee oprijst; aan de andere zijde, meer op de achtergrond, ligt het bijna even hoge Bougainvillegebergte, terwijl de Humboldtbaai aan de derde zijde van de Jautefabaai is gescheiden door een lang, smal rif.

De weg van Hollandia-basis naar Hollandia-stad, de bestuursnederzetting, leidt door grillig bergland. Ongeveer halverwege,

op een hoog punt, wordt men verrast door een waarlijk schitterend uitzicht over de baai van Hollandia. Even verder komt men door een pas van waar men een mooi uitzicht heeft op Hollandia-stad. Zo van een afstand gezien is het een aardig, modern plaatsje, dat tegen de berghelling is gebouwd. Dichterbij gekomen echter, ziet men duidelijk het tijdelijk karakter van de nederzetting. Hoewel men druk bezig is met het bouwen van nieuwe woningen, welke aan redelijke eisen voldoen, heeft hetgeen er gebouwd wordt geen permanent karakter. Pas als de status van Nieuw Guënea definitief geregeld is, denkt men eraan een nieuwe stad te bouwen, die ook in de andere ontwikkelingsplannen past.

Gaat men van Hollandia-stad verder het land in, langs de brede wegen die de Amerikanen hebben aangelegd, dan komt men spoedig aan het Sentanimeer. Dit ongeveer veertig kilometer lange meer met zijn grillig gevormde oevers en vele eilandjes, wedijvert in schoonheid met de baai van Hollandia. Aan de zuidzijde wordt het Sentanimeer begrensd door heuvelland, aan de noordzijde ligt het Cycloopeberge.

Op vele van de eilandjes liggen Papua-nederzettingen, die gedeeltelijk op het land en gedeeltelijk op palen boven het water zijn gebouwd.

Het natuurschoon van Nieuw Guënea beperkt zich allerminst tot de omgeving van Hollandia. Er zijn vele andere baaien en meren van grote schoonheid, die alle hun eigen karakter hebben. Uitzonderlijk mooi zijn de kleurrijke koraaleilanden rondom het eiland Biak. Ook heel mooi, maar van een heel ander karakter, is het eiland Jappén, bestaande uit een hoge, steile bergkam met vele grote en kleinere valleien. Op andere rochten komt men weer onder de indruk van machtige oerwouden, waarin de serene rust slechts sporadisch

Sagokloppen. Het merg uit de overlangs gespleten stam wordt losgeklopt.

Bij de Papua's rondom het Sentanimeer geschiedt dit met een nogal stompe klopper.

Het kloppen van de sago met een scherpe bambo-klopper. Dit geeft meer werk, maar omdat na het kloppen beter kan worden uitgewassen wordt het rendement met ruim 60 % verhoogd.

wordt onderbroken door het gefluit van een eenzame vogel. Weer een heel ander karakter heeft het hooggebergte met zijn *magnifieke meren*. Het Panaimmeer, het grootste van de drie Wisselmeren, ligt 1700 meter boven de zeespiegel en is omringd door nog veel hogere bergen. Hier is de natuur veel woester en grootser dan rondom het Sentanimeer.

Iets heel bijzonder op Nieuw Guinea is het Sneeuwgebergte. In de loop der jaren zijn er verscheidene expedities heen geweest die trachtten de toppen te bereiken. De eerste wie het lukte was Lorentz, namelijk in 1909, nadat een in 1907 door hem ondernomen poging had gefaald. Als men deze ongenaakbaar lijkende, 5200 meter hoge top ziet, kan men niet anders dan grote bewondering hebben voor zulk een prestatie. ¹⁾

Een enkele maal, bij zeer helder weer, kunnen de passagiers op de luchtroute van Hollandia naar Biak heel in de verte de sneeuwtoppen zien. Op de oude luchtroute Hollandia-Merauke, die thans helaas niet meer wordt gevlogen, kwam men vlak langs de Julianatop, die eveneens met een kap van eeuwige sneeuw is bedekt.

Wie van natuurschoon houdt kan tijdens een reis door Nieuw Guinea zijn hart ophalen, doch het is niet slechts het natuurschoon, dat een bezoek aan dit land de moeite waard maakt. Het is ook zeer interessant de Papua's te bestuderen, een karaktervol volk, dat echter nog een primitieve cultuur heeft. Dit volk is niet alleen om ethnologische en andere wetenschappelijke redenen interessant. De Papua heeft enkele uitzonderlijke eigenschappen, die de verwachting van een snelle ontwikkeling wettigen: hij is zeer intelligent en leergierig, hij bezit veel technische aanleg, handelsgeest en een opvallend gevoel voor humor. Op

¹⁾ Een interessante beschrijving van deze tocht vindt men in „Zwarte mensen – Witte bergen“ door Mr H. A. Lorentz.

de landbouwpraktijkcursussen kan men zien, dat de jongens reeds na een korte opleiding met ploegvee omgaan en zij hebben niet meer dan enkele maanden instructie nodig om bulldozers, wegschaven en hijskranen te bedienen. Zij verrichten hun werk uitstekend en het is prettig voor en met hen te werken. Deze omstandigheid geeft tevens een antwoord op de vraag, die Resident van Eeouchoud stelde in zijn artikel „Op de drempel van een nieuwe toekomst” in het Tijdschrift Nieuw Guinea, 10e jrg., No 3, September 1949: „Waarom is echter thans, zonder een uitzondering, elke Nederlander in Nieuw Guinea hier vrijwilliger terwijl hij mag vertrekken als hij slechts de wens daartoe uitsprekt?”

Men zal zich afvragen, waarom een volk met deze eigenschappen het nog niet verder heeft gebracht dan een beschavingspeil dat nog niet veel verschilt van dat in het stenen tijdperk.

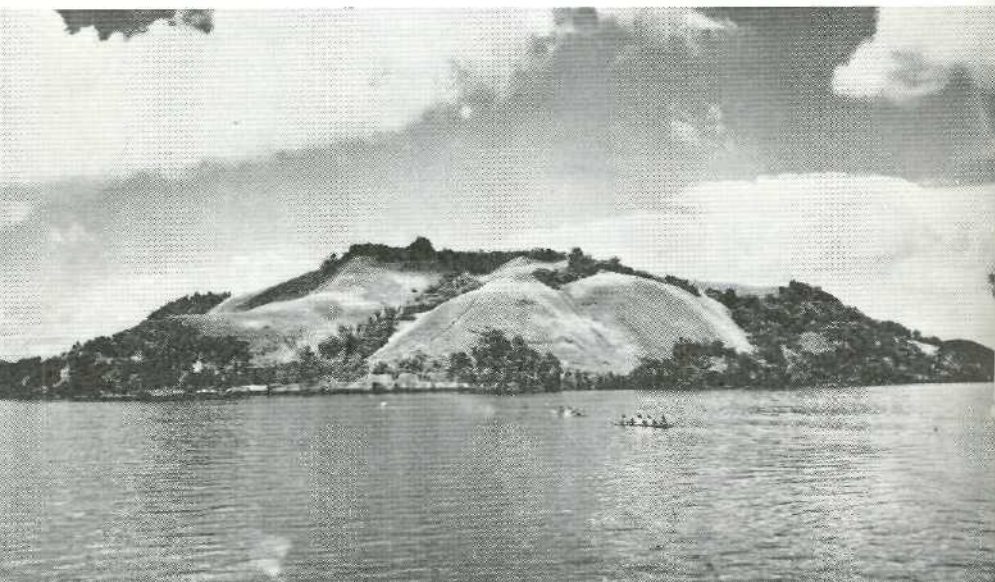
Als men de geschiedenis van de mensheid bestudeert, zal men zien, dat de centra van beschaving steeds daar ontstonden, waar vruchtbare gronden waren, en dat een hoger cultuurpeil slechts daar werd bereikt, waar contact bestond met andere beschavingscentra. Nu is Nieuw Guinea een land van veel moerassen, veel hoge, steile bergen en slechts betrekkelijk weinig vruchtbare vlakten, waarvan de vruchtbaarheid bovendien nog ver ten achter staat bij de Javaanse jong-vulkanische gronden. Als onderdeel van een gebied als Indonesië, waarin zo vele levensmogelijkheden vlakbij aanwezig waren, bleef Nieuw Guinea onaantrekkelijk en verstoken van intensief contact met de rest van het gebied.

Thans liggen de kaarten echter anders. Betere medische voorzieningen, landbouwmethoden welke ook op minder vruchtbare gronden redelijke tot goede opbrengsten mogelijk maken, onderwijs, Missie en Zending, die de autochthonen vrij maken uit de

Gezicht op het Sentanimeer.

Prauwen op weg naar Ajapo, aan de zuidelijke oever van het Sentanimeer. Door ladangen (aanleg van bevolkingstuinen) en herhaaldelijk afbranden zijn de oevers grotendeels ontbost.

angstgreep van het heidendom, rust en vrede door een geordend bestuur, die een basis moeten vormen voor elke vooruitgang, en ten slotte boswezen en mijnbouw-exploitatie, die kapitaalsinvestering aantrekkelijk maken, zijn alle mogelijkheden, die de bevolking talrijker en geestelijk zowel als materieel rijper, bovendien het land economisch aantrekkelijker zullen maken.

ENKELE CIJFERS EN ANDERE GEGEVENS

Nederlands Nieuw Guinea strekt zich uit van $0^{\circ} 19'$ tot $10^{\circ} 43'$ Zuiderbreedte en van $139^{\circ} 45'$ tot 141° Oosterlengte. De totale oppervlakte bedraagt 390.000 km^2 .

De bevolking wordt getaxeerd op totaal ongeveer een miljoen zielen. De jongste cijfers (1949) van het onder geregeld bestuur gebrachte gebied zijn:

Papua's	209.091
Indonesiërs	14.346
Chinezen	2.119
Europeanen	1.228
Vreemde Oosterlingen	754
Totaal	227.538

Nieuw Guinea met de hoofdplaats Hollandia is onderverdeeld in drie afdelingen, welke worden bestuurd door een assistent-resident. Het zijn de afdelingen Noord-Nieuw Guinea met de hoofdplaats Hollandia, West-Nieuw Guinea met de hoofdplaats Sorong en Zuid-Nieuw Guinea met de hoofdplaats Merauke. De afdelingen omvatten een aantal onderafdelingen, waarin het gezag wordt uitgeoefend door een controleur bij het Binnenlands Bestuur. Noord-Nieuw Guinea telt de onderafdelingen: Hollandia, Sarmi, Biak en Serui, West-Nieuw Guinea: Manokwari, Sorong, Inanwatan en Fakfak, en Zuid-Nieuw Guinea: Merauke, Tanah Merah en Mimika. Voorts is er de onderafdeling Wisselmeren met de controleursstandplaats Enarotali. Deze onderafdeling ressorteert rechtstreeks onder Hollandia.

Voor een daadwerkelijke openlegging van Nieuw Guinea is het

Ook bij het wassen van de geklopte sago kent men een oude en een nieuwe methode. Bij de oude methode moet men zwaar kneden om het meel van de houtdelen te scheiden.

Sago-wassen volgens de nieuwe methode. Hierbij is meer water nodig, maar roeren met de hand is reeds voldoende om het meel los te maken.

een eerste vereiste, dat het aantal controleursstandplaatsen belangrijk wordt uitgebreid, de tegenwoordige onderafdelingen zijn veel te groot om afdoende te worden bestuurd en bovendien zijn de verbindingen onvoldoende, zodat het niet mogelijk is met de huidige middelen het onder bestuur gebrachte gebied uit te breiden zonder dat dit ten koste gaat van het reeds bestuurde gebied.

De Dienst voor Volksgezondheid heeft ziekenhuizen en artsen in Hollandia, Serui, Biak, Manokwari, Sorong, Inanwatan, Fakfak en Merauke. Enkele ziekenhuizen zijn overgenomen door de R.K. Missie en de Zending. Bovendien heeft de N.N.G.P.M., de Nederlandse Nieuw Guinea Petroleum Maatschappij, een zeer goed geoutilleerd ziekenhuis te Sorong en twee kleinere te Klamono en Steenkool.

De Landbouwvoorlichtingsdienst voor Nieuw Guinea, die pas na de oorlog een afzonderlijke dienst voor Nieuw Guinea heeft ingesteld, heeft in zijn personeelsbezetting twee landbouwconsulenten te Hollandia, terwijl binnenkort een derde te Merauke zal worden gestationneerd. Verder werkt deze dienst met elf land- en tuinbouwkundige ambtenaren, die verdeeld zijn over de plaatsen Hollandia, Serui, Biak, Manokwari, Sorong, Fakfak, Merauke en de Wisselmeren. Deze dienst heeft reeds vijf kwekerijen. Ook het landbouwonderwijs breidt zich uit. Er worden thans reeds drie landbouwpraktijkcursussen gegeven, terwijl zeer binnenkort een aanvang wordt gemaakt met de opleiding van lager landbouwpersoneel.

De Dienst van het Boswezen is nog veel te gering van omvang. De hele bezetting wordt gevormd door een opperhoutvester en enig lager personeel.

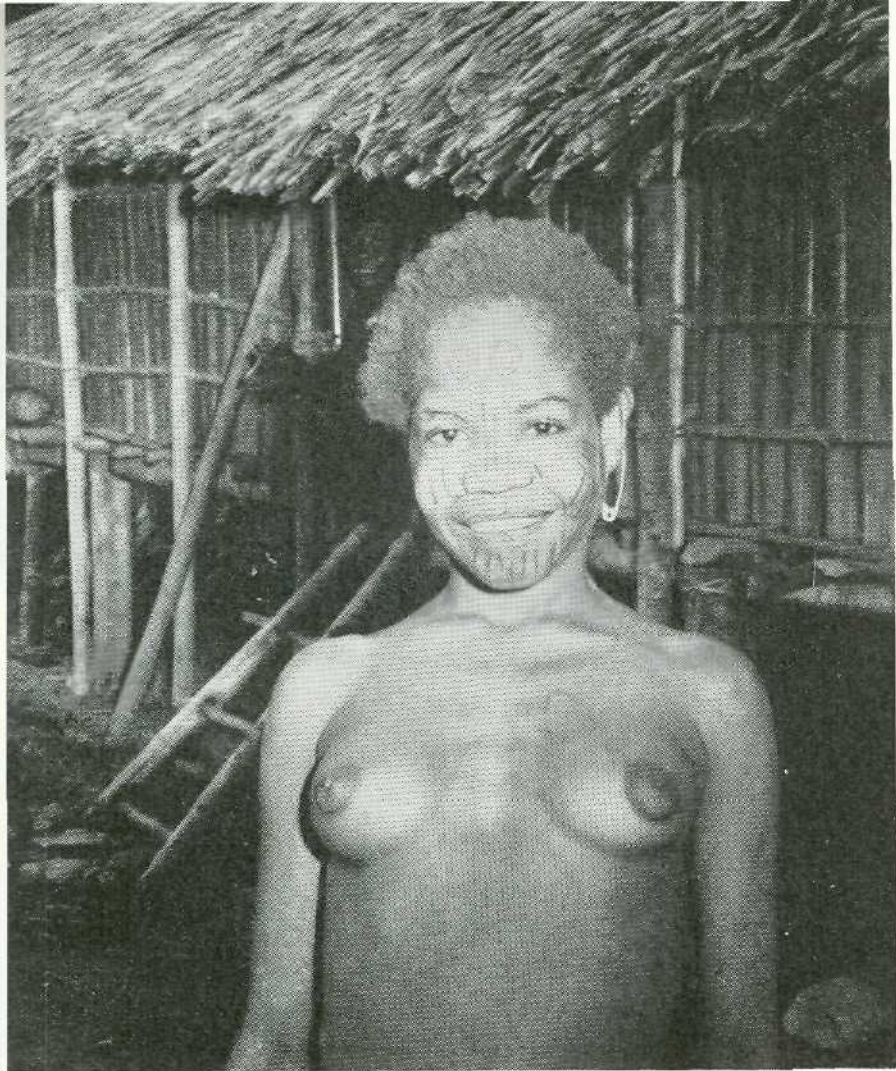
De Waterstaat Dienst wordt geleid door een ingenieur en enige technische ambtenaren, die in Hollandia zetelen, terwijl

andere technische ambtenaren op buitenposten zijn geplaatst. Om uitvoering te kunnen geven aan de vele ontwikkelings- en bouwplannen, zal uitbreiding van deze dienst wel de hoogste prioriteit moeten worden gegeven.

De Onderwijsdienst, onder leiding van een inspecteur die te Hollandia zetelt, zal – hoewel het onderwijs nog praktisch geheel in handen is van Missie en Zending, zodat de Onderwijsdienst dus slechts een controlerende en overkappende instantie is – nog vele problemen hebben op te lossen om aan de dringende behoefte van de Papua's tegemoet te komen. Er is een grote vraag naar Nederlands onderwijs.

De R.K. Missie beheert 200 Volks- en Beschavingsscholen, de Vereniging Nederlandse Zending 218, de Molukse Protestantse Kerk 59, en de Zending Protestan Maluku 6, zodat in totaal 483 van dergelijke Volks- en Beschavingsscholen bestaan. Verder zijn op Nieuw Guinea 6 vervolgscholen, 2 lagere scholen met Indonesisch en 7 lagere scholen met Nederlands als voertaal. In totaal ontvangen ca 26.000 leerlingen onderwijs.

De R.K. Missie heeft Nieuw Guinea verdeeld in de Apostolische Prefectuur van Hollandia, welke als werkgebied Noord- en West-Nieuw Guinea heeft, en het Apostolisch Vicariaat van Zuid-Nieuw Guinea, welke het overig deel van Nieuw Guinea verzorgt. De belangrijkste zendingscorporaties zijn de V.N.Z. (Verenigde Nederlandse Zending) en de M.P.K.

Helena uit de kampoeng Merem Besar (onderafdeling Hollandia). De tatouage op het gezicht komt algemeen voor, al is er variatie in de motieven. Dit type oorhanger ziet men eveneens dikwijls en dan steeds alleen in het linker oor.

HISTORISCH OVERZICHT

Nieuw Guinea is ontdekt in het begin van de zestiende eeuw. Of de ontdekking moet worden toegeschreven aan Francisco Rodriguez, die in 1517 al de naam Papua noemde, aan Magellaen's reisgenoot Antonio Pigafetta, die zulks in 1521 deed, of aan de Spanjaard De Saveria, die in 1528 de eer van de ontdekking voor zich opeiste, valt moeilijk uit te maken. Wel staat vast, dat de Spanjaard Inigo Ortiz de Retes in 1545 op reis van Tidore naar Mexico dit land aandeed en er de naam Nueva Guinea aan gaf wegens de oppervlakkige gelijkens van de bewoners met die van Afrikaans Guinea. Van deze gelegenheid maakte hij tevens gebruik om Nieuw Guinea voor de Spaanse kroon in bezit te nemen. Het bleef echter bij deze daad en van enige verdere Spaanse invloed valt niets te merken.

Van de zijde van enige Molukse vorsten, namelijk die van Tidore, Ternate en Batjan, bestond meer belangstelling voor Nieuw Guinea, zij het alleen voor West-Nieuw Guinea. Hier en daar werd de bevolking schatplichtig gemaakt, terwijl tijdens rooftochten ook wel Papua's als slaven werden weggevoerd. Dit werd bovendien nog in de hand gewerkt door de handelingen der kustbewoners zelf, die bij naburige stammen mensenroof pleegden. Ook de Papua's zwermden uit. Van Biak uit trokken zij naar het westen en vestigden zich niet alleen langs de noordkust van de Vogelkop en op het eiland Waigeo, maar ook op Halmabeira en Ceram. Heden ten dage wonen nog Papua's op Zuid Halmabeira. Deze penetratie had uiteraard geen vredig karakter, maar ging gepaard met roof en plundering.

In 1569 zochten enige Papua-hoofden contact met de vorst van Batjan. Sedertdien beweren de vorsten van Tidore, Ternate en Batjan aanspraken te mogen maken op Nieuw Guinea. Uit een oogpunt van feitelijke macht over deze gebieden en de geografische uitgestrektheid van het gebied waren (en zijn) deze aanspraken echter geenszins gerechtvaardigd.

Met de verovering van Batjan in 1609 begon de Verenigde Oost-Indische Compagnie enige belangstelling voor het Oostelijk deel van de archipel te tonen. Erg groot was deze belangstelling toch ook weer niet, zoals blijkt uit het antwoord van de Heren Zeventien op het rapport van Carstensz in 1623, waarin stond, dat „er in die woeste streken niets ten voordeele van de Compagny te doen was”. Hun opdracht luidde dan ook slechts, dat de vertegenwoordigers van de V.O.C. er slechts voor moesten waken, dat alle vreemdelingen als „kapers op de kust” van Nieuw Guinea verwijderd moesten worden gehouden.

De verdrijving van de Spanjaarden uit de gehele archipel omstreeks 1660 was voor de V.O.C. aanleiding om met de vorsten van Tidore, Ternate en Batjan een „Unie en eeuwig verbond” te sluiten onder oppertoezicht van de Compagnie, waarbij gemakshalve de aanspraken van deze vorsten op de Papuase eilanden werden erkend, zodat zij aansprakelijk konden worden gesteld voor de beteugeling van de zeeroverij in die wateren. De gebiedsomschrijving was dermate vaag (en dat kon ook moeilijk anders, aangezien de vorsten zelf niet wisten tot hoever hun vermeend gebied zich uitstreckte!) dat in 1667 een nieuw contract werd opgesteld, waarin werd gesproken van de „Papuase landen, voor zover die onder het gezag van Tidore ressorteren”. Over Batjans aanspraken op Misool, welke reeds in 1609 niet door de V.O.C. werden erkend, werd niet meer gesproken.

De specerijen-monopolies (kruidnagel, foelie en nootmuskaat)

vormden de enige aantrekkelijkheid voor de V.O.C., hetgeen leidde tot uitroeiing van deze gewassen in die gebieden, waar het niet gewenst of niet mogelijk was deze specerijen te verzamelen. Tidore werd in de contracten begunstigd, omdat het als machtigste van de Molukse rijken het best in staat werd geacht de zeeroverij te bestrijden. Het gebeurde enige malen, voornamelijk op klachten van Ternate, dat tegen zeeroverij werd opgetreden, doch de Papua's konden niet bedwongen worden. Hieruit blijkt wel, dat niet over een effectief gezag van Tidore kon worden gesproken.

In het begin van de achttiende eeuw werd bekend, dat Engelsen waren geland op de Noordkust van Nieuw Guinea, waarop de V.O.C. er verscheidene malen een expeditie heen stuurde. Daarbij bleek, dat Tidore inderdaad enig gezag uitoefende in dit gebied, maar van gezag over de dikwijls vijandige autochthone bevolking was zeker geen sprake.

Een overval van Papua's op Ceram deed de druk van de V.O.C. op Tidore, om het extirpatie-contract ten aanzien van Nieuw Guinea na te komen, en de zeeroverij krachtiger te bestrijden, toenemen, doch het effect bleef gering.

In de tweede helft van de achttiende eeuw groeide de Engelse belangstelling voor Nieuw Guinea. In 1793 werd zelfs onder leiding van John Hayes een fort gesticht bij Doré aan de noordkust. Gezondheidsredenen dwongen de Engelsen echter reeds in 1795 weer te vertrekken.

De oorlog in Europa gaf de Engelsen de kans om Tidore en Ternate te veroveren. Bij de vrede van Amiens werden deze gebieden weer Nederlands bezit, maar in 1810 werden zij wederom door de Engelsen bezet, en wel tot 1815. Tijdens deze tweede bezettingsperiode sloten de Engelsen een contract met de sultans van Ternate en Tidore, waarbij onder andere werd bepaald, dat de

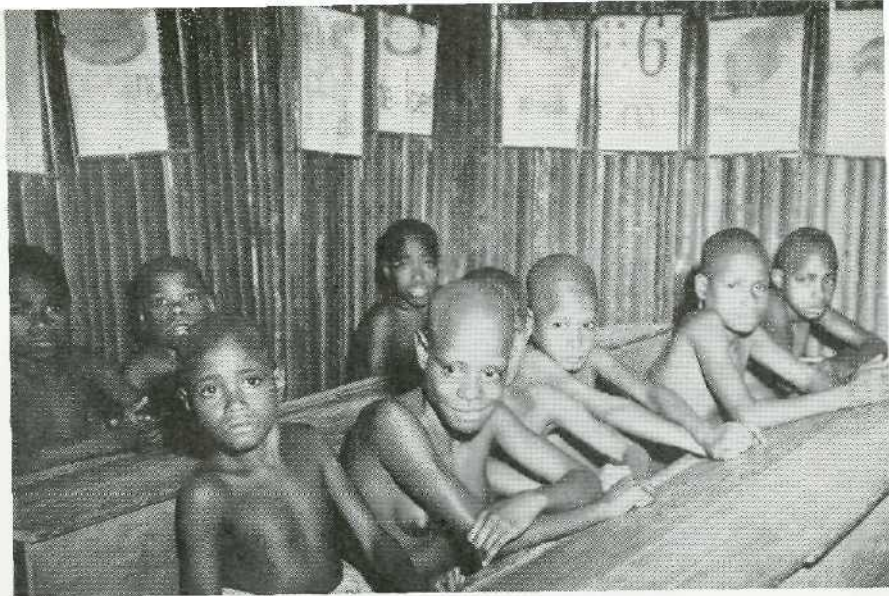
Papuase eilanden en de districten Mansaray, Karandefur, Ambarpura en Umbarpon aan de kust van Nieuw Guinea aan Tidore werden toegewezen. Bij de Nederlandse proclamatie van 1828 werden de zuid- en westkust in bezit genomen, terwijl de vier genoemde districten aan Tidore werden gelaten. In 1860 werd een politiek contract met de sultan van Tidore gesloten, waarin een clause voorkwam dat de sultan het onbetwistbaar recht van het Nederlands-Indische Gouvernement erkende om, zodra het zulks wenselijk achtte, zelf het bestuur over het hele rijk of een gedeelte daarvan in handen te nemen. Op grond hiervan werd in 1901 het bestuur in Zuid Nieuw Guinea overgenomen.

In 1904 stelde de resident van Ternate voor om Nieuw Guinea met de omliggende eilanden van Tidore af te scheiden en onder rechtstreeks bestuur te brengen. De sultan van Tidore ging hiermee accoord, doch door zijn plotseling overlijden werd dit contract nimmer bekrachtigd.

In 1906 droeg de regering de toenmalige kapitein der Infanterie in Commissie H. Colijn op om hierover te rapporteren. Zijn advies luidde, dat weliswaar „de betrekking tusschen Tidore en Nieuw Guinea er een was van bloot theoretischen aard”, maar dat het onder rechtstreeks bestuur brengen te veel kosten met zich zou brengen, zodat de landschapsvorm verkieslijker was te achten. Zo geschiedde. In 1909 volgde een zgn. „Korte Verklaring” over dit onderwerp, waarin ook weer het recht van inlijving was opgenomen.

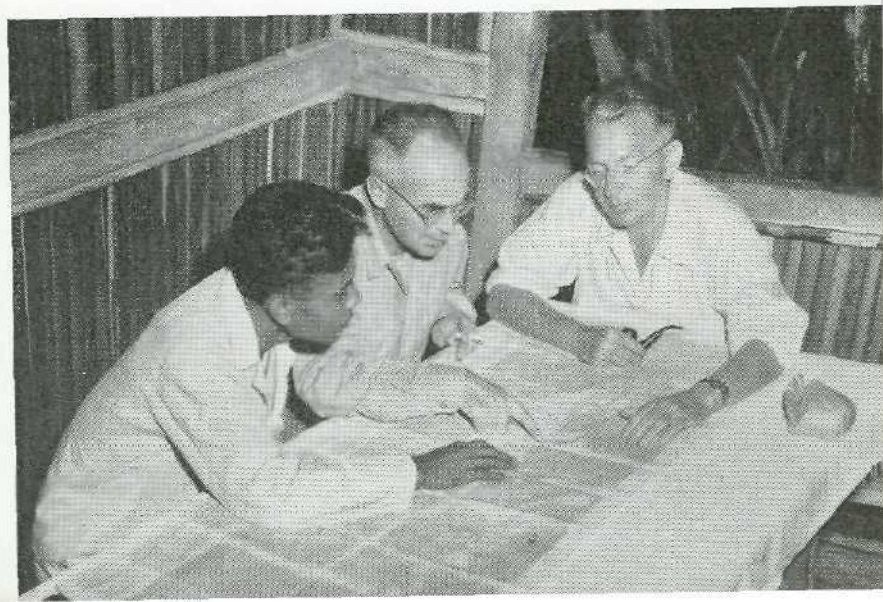
Van 1 April 1920 tot 1 April 1924 is Nieuw Guinea voor het eerst een afzonderlijke residentie geweest. In feite werd het gebied rechtstreeks bestuurd, doch op de achtergrond bleef de fictie van het „Landschap” bestaan.

De weinig bevredigende constructie van het bestuur over Nieuw

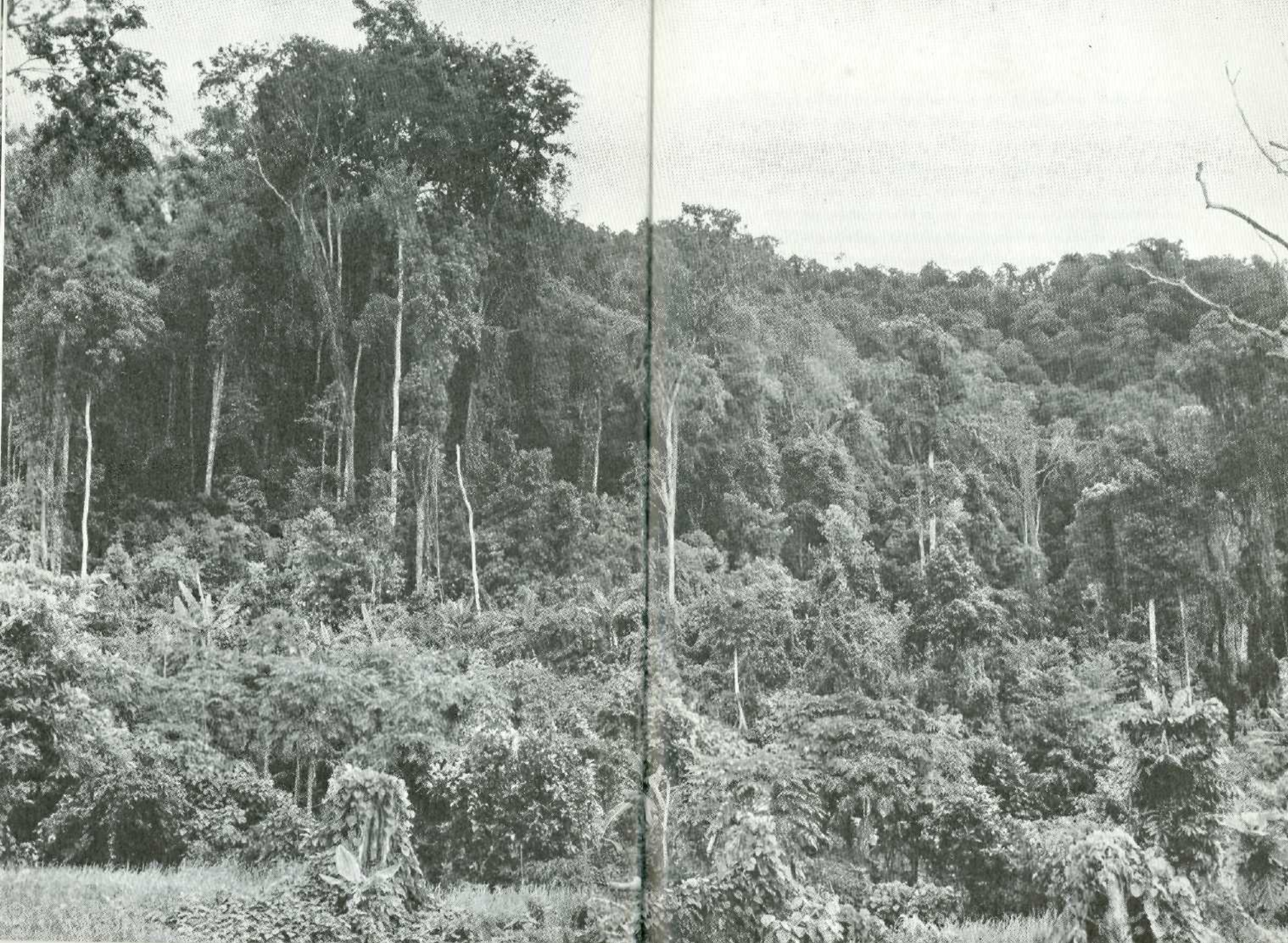

De kampoeng-school te Hawe Besar, een dorpje op ruim 100 kilometer van Hollandia.

Plannen voor de landinrichting in de Nimboran worden tijdens de tournee besproken. Van rechts naar links: Ir de Haan van de Dienst voor Landinrichting, de schrijver, en de Landbouwk. Ambtenaar 1e kl. O. D. Ajawaila te Hollandia.

Guinea was voor de regering aanleiding om in 1934 aan Dr Haga, de toenmalige resident van de Molukken, op te dragen deze kwestie nader in beschouwing te nemen. Dit resulteerde in een rapport aan de regering, waarin Dr Haga o.a. schreef, dat het gezag van het zelfbestuur louter fictief was en verder: „Daar zelfbestuursgezag moet wortelen in het rechtsbewustzijn van de bevolking, is het voorts ongewenscht een gebied als Nieuw Guinea te stellen onder het zelfbestuursgezag van Tidore, daar het grootste deel van die bevolking nog nooit van Tidore heeft gehoord en dit Zelfbestuur destijds alleen eenig gezag heeft uitgeoefend in de Radja Ampat-groep en op het schiereiland Onin, alsmede in de buurt van Kaimana.”

Toch bleef, op advies van Dr Haga zelf, in Noord- en West-Nieuw Guinea om financiële redenen de zelfbestuursstatus gehandhaafd.

De bezetting van Nieuw Guinea door de Japanners en de daarop volgende bevrijding door de Amerikanen in 1944, toen Tidore nog niet bevrijd was, maakten het noodzakelijk, dat de bevoegdheden, rechten en verplichtingen van het Zelfbestuur in bevrijd gebied „voor en namens het Zelfbestuur door of namens de Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië werd uitgeoefend”. Toen later wederom een residentie Nieuw Guinea werd ingesteld, werd de resident ten aanzien van de afdelingen Noord- en West-Nieuw Guinea belast met de uitoefening van het zelfbestuursgezag. Om organisatorische en administratieve redenen werd op 1 Januari 1949 de afdeling Zuid-Nieuw Guinea zgn. „neozelfbestuursgebied”.

Medio 1949 werd opnieuw gebruik gemaakt van de inlijvingsclausule en werd geheel Nieuw Guinea, met uitzondering van de Radja Ampat-groep, rechtstreeks bestuurd gebied.

Deze niet bepaald roemruchte historie van Nederlands Nieuw

Guinea's status is thans voorlopig afgesloten door de beslissing van de Ronde Tafel Conferentie te Den Haag, om het Nederlands bestuur voor een jaar te verlengen.

Wat zal de toekomst brengen?

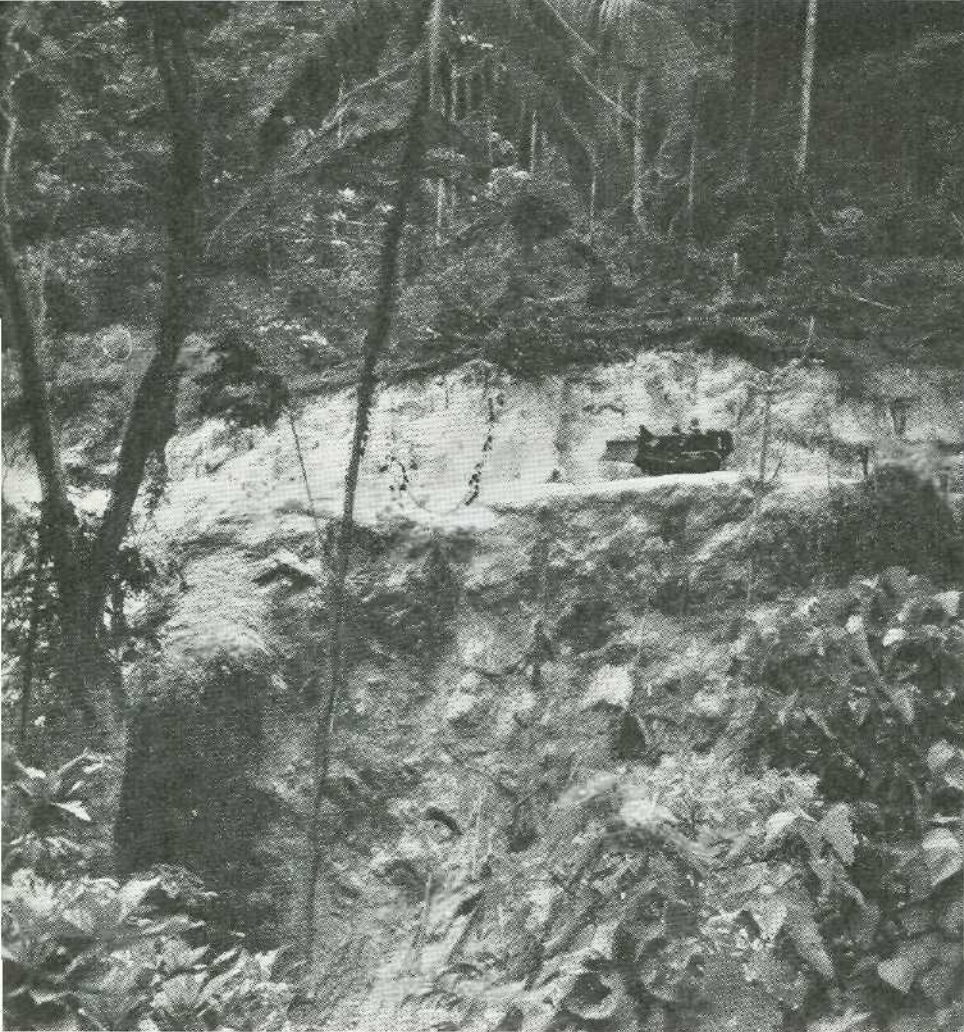
Een roemvoller geschiedenis biedt het verloop van de exploratietochten op Nederlands Nieuw Guinea, een verhaal van pioniersgeest in de beste zin van het woord. Een verhaal ook van moeilijkheden, tegenslagen, strijd tegen een vijandige natuur, tegen oerwoud en sneeuwbergen, maar bovenal van doorzettingsvermogen.

Een idee van de daarbij ondervonden moeilijkheden geeft het volgende citaat uit een relaas van de tweede Lorentz-expeditie: „Eerst op 27 October (1907), na aankomst der vivres, werd de opmarsch hervat, met achterlating van een vivres-depôt. De weg was buitengewoon zwaar; afdaling in een vallei (2000 m) tusschen Treub- en Wichmann-gebergte – een eenigszins gedwongen beleefdheidsbezoek aan een Pesegem-nederzetting kostte nog weer een extra dag – een zware klim naar het bivak op het Wichmann-gebergte (3081 m), gevolgd door een nieuwe afdaling in de Hubrecht-vallei, vervolgens een klimpartij naar de rug van het Hubrecht-gebergte (3265 m), waarna op 4 November het Waterval-bivak (3340 m) werd betrokken; hier werd den volgenden dag de rug verlaten en, door het terrein in Noordelijke richting gaande, het Oranje-bivak (3740 m) bereikt. Maar het zou nog erger worden. 6 November komt men aan een kritiek punt, met links een steilen, bijna loodrechten wand en voor een even steile helling naar beneden, die uitmondt in een zich in Oostelijke richting uitstreckende vallei. Het waagstuk van de afdaling, meer een naar beneden glijden en rollen, loopt gelukkig zonder ongevallen af en na een Papoea-pad door de vallei te

hebben gevolgd – vermoedelijk een verbindingspad N-Z – wordt het Vallei-bivak (3570 m) en den volgenden dag (7 November) het Wilhelmina-bivak (4000 m), op de grens der begroeiing, bereikt. De dajaks (deze werden als dragers gebruikt – Schr.) zijn bij de lage temperaturen van om en bij het vriespunt bijna niet meer van de vuren, waarboven zij zich nagenoeg laten roosteren, weg te krijgen en zijn bovendien, als gevolg van het zeer matig rantsoen, spoedig vermoeid. Na aankomst in het bivak maakt Lorentz met enkele onbelaste Dajaks nog een kleine verkenning in de buurt, waarbij enige sneeuw op de grond wordt ontdekt. De Dajaks uiten hun vreugde door als dwazen rond te springen en maken sneeuwballen om die als stuk van overtuiging mee naar hun kampoengs te nemen.”

De volgende dag bereikten Lorentz en Van Nouhuys het einddoel, de Wilhelmina-top. Lorentz schrijft hierover: „Geen hogere bergen als op vorige tochten verhinderen ons het uitzicht... wel nevelen, mist en wolken, onze getrouwe, vijandige metgezellen op Nieuw Guinea. Naar het Noorden zien wij op een groote vlakte met bergen, rivieren en een meer, dat wij naar onze trouwe kameraad, het Habbema-meer noemen...” Reeds op de eerste dag der afdaling valt Lorentz, waarbij hij een rib breekt en verschillende verwondingen en kneuzingen oploopt. Pas op de 21e November was hij zover genezen, dat de terugtocht kon worden aanvaard. Was de heenweg reeds zwaar gevallen, de terugtocht werd een ware lijdensweg.

Met deze beschrijving voor ogen kan men zich enigermate voorstellen wat door de vele onderzoekers van het binnenland van Nieuw Guinea is gepresteerd. De belangrijkste exploratietochten waren: de Zuidwest-Nieuw Guinea-expeditie in 1904–1905 onder leiding van R. Posthumus Meyes, de eerste Lorentz-expeditie naar het Sneeuwgebergte in 1907, de tweede dito in 1909, waarbij

Ten westen van het Sentanimmeer wordt een autoweg van Borowai naar Genjem aangelegd ter openlegging van het relatief dichtbevolkte district Nimboran. Het eerste gedeelte van de weg gaat door dicht oerwoud. De bestuurders van de bulldozers zijn uitsluitend Papua's, wier technisch gevoel sterk is ontwikkeld. Na een zeer korte leertijd weten zij op onberispelijke wijze met dit zware materieel om te gaan.

Lorentz en Van Nouhuys de Wilhelmina-top bereikten, de Mamberamo-expeditie onder leiding van kapt. A. Franssen Herderschee in 1909-1910. (Het doel, de Carstensztop te bereiken, mislukte. Door ziekten moest de terugtocht worden aanvaard.) De eerste Zuid-Nieuw Guinea-expeditie onder Goodfellow in 1910-1911, waarbij het evenmin gelukte de Carstensztop te bereiken. De Nederlands-Duitse grensexpeditie in 1910 onder leiding van de Luit. ter Zee I. Luymes. De derde Wetenschappelijke Zuid-Nieuw Guinea-expeditie onder Kapt. A. Franssen Herderschee, die de Wilhelmina-top bereikte.

De periode 1907-1914, die de periode der militaire exploratie wordt genoemd, telt 108 grotere en kleinere expedities en verkenningstochten.

De eerste wereldoorlog maakte een einde aan de periode der militaire verkenningen. Bestuur, Missie en Zending werkten echter door het land open te leggen, doch hierdoor werd niet veel verandering gebracht in de grote witte plekken op de kaart van Nieuw Guinea. Ook werd in die jaren exploratiewerk verricht door geologen van de Dienst van de Mijnbouw en van de Bataafse Petroleum Maatschappij.

Met de instelling van de residentie Nieuw Guinea in 1920 vermeerderde de belangstelling voor dit land, hetgeen o.a. tot uiting kwam in de wetenschappelijke expeditie naar het Nassau-gebergte en de Wilhelmina-top. Dit was de best uitgeruste expeditie, welke het binnenland in trok.

Eveneens moet worden genoemd de Nederlands-Amerikaanse expeditie onder leiding van Dr W. M. Docters van Leeuwen en M. Stirling naar het Nassau-gebergte.

De Archbold-expeditie, een gemengd Nederlands-Amerikaanse onderneming, verkende de Balliem-vallei in 1938. Evenals de Stirling-expeditie, gebruikte men hierbij een vliegtuig. Terwijl

bij de Stirling-expeditie door het lekstoten van een der drijvers het vliegtuig niet veel nut had, werd bij de Archbold-expeditie enorm veel nut van het toestel ondervonden.

De lijst van belangrijke expedities wordt gesloten met de Mamberamo-expeditie onder leiding van J. van Eechoud.

KOLONISATIE

Als over Nieuw Guinea wordt gesproken is tegenwoordig een vanzelfsprekende gedachtenassociatie de kolonisatie. Bij dit woord rijzen de luchtkastelen op. Zo werd onlangs nog in het tijdschrift „Nieuw Guinea” geschreven: „Nieuw Guinea kan economisch het Afrika van Nederland worden en het is groot genoeg om enkele miljoenen Nederlanders die willen emigreren een bestaanskans te bieden.” Op overeenkomstige wijze worden in Indonesië regelmatig artikelen gepubliceerd over de enorme mogelijkheden van Nieuw Guinea als toekomstig stamland van de Indo-Europeanen. Maar met onbeheerst optimisme komt men niet tot een oplossing van dit veelomvattend vraagstuk. Dit mag geen onderwerp zijn waarbij de vrije teugel wordt gelaten aan de fantasie. Juist wanneer men tot kolonisatie (of, zoals men het in Indonesië noemt: transmigratie of emigratie) overgaat, moet men zeer kritisch te werk gaan en zich niet alleen door idealisme laten leiden. Men moet beseffen, dat mensenlevens worden ingezet en dat een terugkeer op de eenmaal ingeslagen weg niet of slechts ten koste van zeer grote offers mogelijk is. Vele Indo-Europeanen, die prijs stellen op behoud van hun westers cultuurbezit en levenspeil, menen dat voor hen geen andere oplossing bestaat dan zich op Nieuw Guinea te vestigen. De propaganda, die hiervoor wordt gemaakt, is zeer groot, doch het is betreurenswaardig, dat deze zeer eenzijdig en vaak sterk misleidend is, ja, soms aan het misdadige grenst. Een geliefd argument voor het gaan naar Nieuw Guinea is, dat dit een groot, zeer dun bevolkt land is, waar nog plaats is voor

honderdduizenden of zelfs miljoenen. Het is inderdaad een groot land met naar schatting een bevolking van slechts ruim een miljoen zielen. Bij een oppervlakte van circa dertien maal Nederland, is dit aantal inderdaad zeer gering. De Sahara is echter ook groot en leeg, dus de grote oppervlakte en geringe bevolkingssterkte zeggen op zichzelf nog niets.

Van Nieuw Guinea is nog maar heel weinig bekend, maar wel weet men, dat men er uitgestrekte moerassen en onvruchtbare, woeste en vrijwel ontoegankelijke berggebieden aantreft, die zeer zeker niet geschikt zijn voor kolonisatie.

De stand van zaken is thans, dat er nog geen uitgestrekte gebieden op Nieuw Guinea bekend zijn, die zonder een nader onderzoek geschikt kunnen worden geacht voor een volksplanting. Dit betekent echter niet, dat dergelijke gebieden op Nieuw Guinea niet voorkomen. Binnenkort wordt bijvoorbeeld een aanvang gemaakt met de verkenning van het gebied gelegen ten westen van het Sentanimeer tot bij Sarmi (Noordkust van Nieuw Guinea). Dit is een gebied van ruim 600.000 ha, dat zeer dun bevolkt is. Naar schatting wonen er tussen de drie en vier duizend Papua's. Het bestaat grotendeels uit zacht glooiend terrein met een hoogteligging van 300 tot 600 m boven de zee. Zelfs indien er slechts 100.000 ha geschikt worden bevonden, zal men een basis hebben, waarop kan worden voortgebouwd. Echter moet de kans, dat meer van dergelijke gebieden op Nieuw Guinea worden gevonden, niet groot worden geacht. De vele luchtverkenningen, welke tijdens de oorlog boven Centraal-Nieuw Guinea zijn uitgevoerd, hebben aangetoond, dat in de bergstreken geen andere uitgestrekte valleien voorkomen dan in de omgeving van de Wisselmeren en de Balliemvallei.

Het kolonisatieprobleem is er echter niet slechts een van voldoende grond. Andere factoren zijn: het malariagevaar, de af-

voer- en afzetmogelijkheden der verbouwde producten, de mogelijkheden van mechanisatie van de landbouw, in verband met de schaarste aan werkkrachten en zeker ook selectie van de toekomstige kolonisten. Hiermee zijn niet alle problemen opgesomd, doch wel de voornaamste.

Het malariagevaar zal het eerst te berde moeten worden gebracht omdat dit voor Nieuw Guinea van zeer groot belang is. Het is namelijk gebleken, dat de malaria vroegere kolonisaties steeds ernstig heeft belemmerd: in de Lampongs, in Palembang, in Djambi, op Celebes, en ook op Nieuw Guinea, namelijk te Dojo (Hollandia) en bij Manokwari. Op de kolonisieterreinen bij Manokwari en in de Dojo-vlakte kwam malaria zeer veelvuldig voor. Het was de meeste kolonisten aan te zien, dat zij malarialijders waren. De stemming zowel als de werkklust werd door deze ziekte ernstig benadeeld en het is ook de malaria geweest, die deze nederzettingen heeft doen mislukken.

Dr H. de Rook, de bekende malarialoog, schrijft hierover: „Het feit, dat malaria in de laaggelegen gebieden van Nieuw Guinea zo veelvuldig voorkomt, vindt zijn verklaring in een omstandigheid van zuiver entomologische aard. De anopheles-fauna van Nieuw Guinea en ook van enkele in de omgeving daarvan liggende eilandengroepen, verschilt geheel van het overig deel van Indonesië. De malaria-overbrengende anophelinen van Nieuw Guinea behoren tot de *A. Punctulatus*-groep en deze soort onderscheidt zich van alle andere in de Westelijker gelegen gebieden, doordat zij aan haar broedplaatsen nagenoeg geen eisen stelt. Ze broeden in stilstaand zowel als in stromend water, in zoet zowel als in zout water en zelfs in water bevattende prauwen en drums. Het wekte zelfs geen verwondering, toen ze onlangs in de buurt van Sorong ook werden gevonden in bevloede sawahs en kweekbedden.

Elders schrijft Dr de Rook: „Als een ongunstig teken voor een malariahaard moet worden beschouwd het optreden van zwartwaterkoorts. Hoewel het juiste verband tussen malaria en zwartwaterkoorts nog niet bekend is, is het zeker, dat tussen deze twee ziekten een zeer nauwe verwantschap bestaat. Zwartwaterkoorts komt alleen voor in zware malariahaarden. Zeker is het verder, dat indien men erin slaagt de hoeveelheid malaria-infecties te verminderen, ook de zwartwaterkoorts-gevallen afnemen of zelfs verdwijnen. Zwartwaterkoorts komt niet of hoogst zelden voor onder de autochthone bevolking, die in de malariahaarden is geboren en getogen. De ziekte treft alleen vreemdelingen, die zich in een malariagebied vestigen en nog hun volle vatbaarheid voor malaria bezitten.”

Prof. Swellengrebel schrijft hierover nog het volgende: „Wij bedoelen... het feit, dat de malaria-overbrengers in Nieuw Guinea, de verschillende soorten van de groep *Anopheles Punctulatus*, niet alleen tot de meest potente behoren, die wij kennen, maar tevens tot die soorten, welke door haar geringe kieskeurigheid bij de selectie harer broedplaatsen alle voordelen van een species-assainering teniet doen, waardoor de bestrijding dezer soorten tot de moeilijkste en kostbaarste wordt, die men in Indonesië kent.” Deze citaten tonen wel aan, dat het malariagevaar zeer groot is. Het Amerikaanse leger heeft na de landingen te Hollandia het gebied door intensieve spraying met DDT door vliegtuigen praktisch malariavrij weten te maken, maar dat was een uiterst kostbare maatregel, die alleen in oorlogstijd en dan nog maar in een klein gebied kon worden uitgevoerd.

Ook de malariabestrijding door de N.N.G.P.M. te Sorong is zeer effectief, maar ook hier gaat het om een klein gebied met een grote mensenconcentratie, waardoor kostbare maatregelen economisch verantwoord worden.

Bij kolonisatie heeft men echter te maken met een groot oppervlak en in verhouding een gering aantal mensen. Slechts rondom de huizen zal men door een goede drainering en behandeling der broedplaatsen met olie succes kunnen hebben, doch het zwaartepunt zal moeten vallen op het beschermen der huizen met gaas, liefst muskietengaas. Indien deze maatregelen, zo nodig gecombineerd met een juiste curatieve behandeling, serieus worden nagekomen, zal men de kolonisten kunnen behoeden voor zwartwaterkoorts en zelfs voor ernstige malaria. Proeven, welke de laatste jaren onder leiding van Dr H. de Rook in Sorong zijn genomen, hebben aangetoond van welk een groot belang het voorzien der huizen met muskietengaas is. Dit bleek ook toen na dagenlange zware regens een veeweide, dicht bij een groep huizen gelegen, in drasland was veranderd. Een onderzoek toonde aan, dat de vele grote en kleinere plassen ideale broedplaatsen vormden voor de gevreesde *A. Punctulatus*. In de onbeschermde huizen liep het aantal malaria-patiënten zeer sterk op, terwijl het in de van muskietengaas voorziene huizen stationnair bleef.

Bij kolonisatie zal derhalve voorgeschreven moeten worden, dat de huizen op deze wijze beveiligd dienen te zijn.

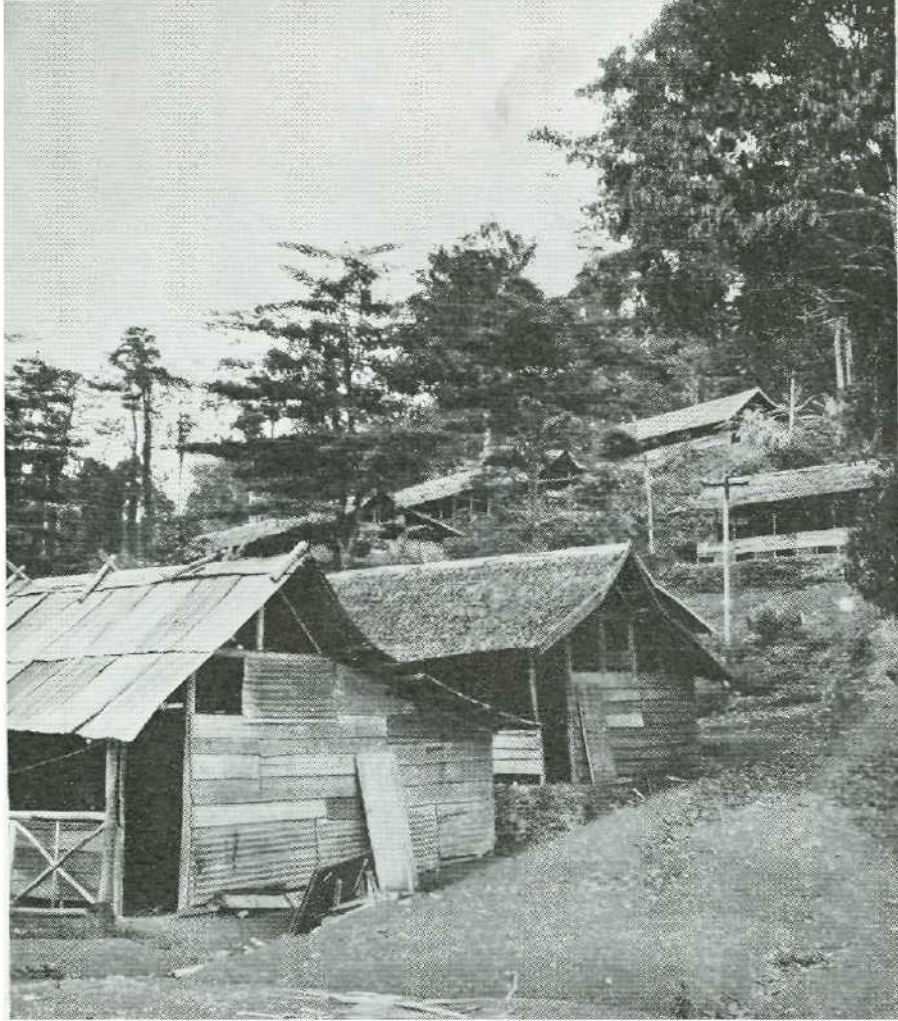
Het verbouwen van landbouwproducten moet worden gezien als een middel om op directe of indirecte wijze in de behoeften te voorzien, in het eerste geval dus door het verbouwen van voedingsgewassen voor eigen gebruik, in het tweede geval om door ruil of verkoop voedsel en andere benodigdheden te verkrijgen. Het is niet meer mogelijk dat men zelf in alle levensbehoeften voorziet, in verband met de noodzaak van de aanschaf van schoeisel, kleding, kookgerei en dergelijke. In vele gevallen zal het daarom ook efficiënter en goedkoper

zijn indien producten gekocht of geruild kunnen worden. Dit maakt het noodzakelijk het vraagstuk van afvoer en afzet van de verbouwde producten nauwkeurig na te gaan, omdat hierdoor de economische bestaansansen van een kolonisatie worden bepaald. Weliswaar kan een kolonisatie in het begin van haar bestaan in belangrijke mate worden gesteund door subsidies of door vestiging van gepensioneerden, doch op den duur moet zij zichzelf bedruipen, wil zij toekomstmogelijkheden bieden.

Aan de hand van een enkel voorbeeld kan dit verduidelijkt worden. Het zal waarschijnlijk technisch mogelijk zijn om in het hooggebergte van Nieuw Guinea kina te verbouwen, maar de aanvoer van machinerieën en voedsel en de afvoer van het product zullen per vliegtuig moeten geschieden, waardoor een lonende productie onmogelijk wordt. Dit is natuurlijk een geprononceerd voorbeeld, maar in feite verschilt het niet veel van het geval van een kolonist in het kustgebied, zelfs bij een der zeehavens zoals Hollandia, Manokwari, Sorong of Merauke, die jaarlijks enkele (misschien wel honderd) tonnen van een wereldmarkt-product verbouwt: hij zal zijn product met de K.P.M. (Koninklijke Paketvaart Maatschappij) van Nieuw Guinea naar Makassar moeten afvoeren. In Makassar krijgt hij de wereldmarktprijs, welke verminderd met de vrachtprijs zijn bedrijfskosten moet goedmaken. Het is duidelijk, dat zodoende niet kan worden geconcurrereerd tegen een dergelijk bedrijf op Celebes.

De enige mogelijkheid is dus, dat een kolonisatie een dergelijke omvang aanneemt, dat Nieuw Guinea voldoende aanbiedt om de schepen aldaar vol te laden voor hun uiteindelijke bestemming, dus zonder overlading en verhandeling in andere havens.

In Manokwari wordt thans weer gekoloniseerd, doch in de naaste omgeving van deze plaats is slechts ruimte voor 50 tot 80 be-

Kolonistenverblijven te Manokwari. Het is een armelijk en tragisch geheel en zonder een degelijke, deskundige organisatie zal het nooit verbeteren.

drijven van 25 ha elk. Indien hier exportproducten geteeld moeten worden, vervalt men in het eerder genoemde bezwaar en de kolonisatie is tot mislukking gedoemd. Zijn de producten daarentegen bestemd voor locale consumptie – dus voornamelijk tuinbouwproducten – dan zal blijken, dat enkele bedrijven voldoende zijn om de hele markt te voorzien, met andere woorden: de kolonisten zullen elkaar dood-concurreren. De kolonisten bij Manokwari zullen thans nog kans zien tuinbouwproducten naar Sorong te verkopen, waar het zich sterk uitbreidende oliecentrum nog een tekort heeft aan verse groenten en fruit, maar dit is slechts tijdelijk, want in de omgeving van Sorong komen eveneens tuinbouwbedrijfjes op.

Manokwari biedt dan ook slechts perspectieven voor kolonisatie, als ook de zuidelijker gelegen gebieden bij Oransbari en Ransiki voor kolonisatie geschikt zijn, hetgeen echter nog niet voldoende is onderzocht. Desniettemin worden thans reeds groepen kolonisten naar Manokwari gestuurd, hetgeen als onverantwoordelijk moet worden aangemerkt.

Indien op den duur werkelijk een volksplanting op Nieuw Guinea zou komen, en die mogelijkheid is zeker niet uitgesloten, zullen alle werkzaamheden door de kolonisten zelf moeten worden verricht. Dit moet men niet alleen op grond van ethische en sociale motieven aannemen, maar ook reeds op grond van de praktische overweging dat er niet voldoende Papua's zijn om deze arbeid te verrichten. Willen de kolonisten desniettemin een westers – hoewel eenvoudig – levenspeil houden, dan zal arbeidsintensivering moeten worden toegepast door mechanisatie van de landbouw zoveel als economisch toelaatbaar is. Men dient hierbij echter rekening te houden met het feit, dat voor gemechaniseerde landbouw meer geschoolde arbeidskrachten nodig zijn

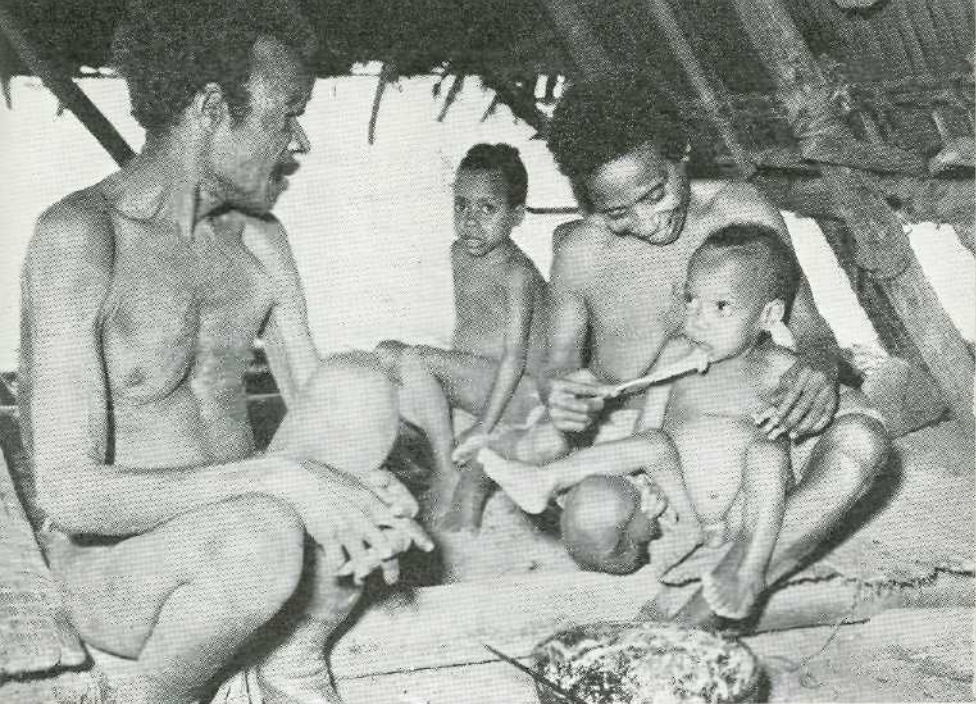

dan bij handenarbeid. Deze moeilijkheid is zeker niet onoverkomelijk. Een grotere moeilijkheid is, dat men nog onvoldoende ervaring heeft met gemechaniseerde landbouw in de tropen. Dit is o.a. gebleken bij het Engelse grondnotenplan in Tanganyika. In Indonesië ligt de situatie niet anders. De proeven, welke op dit gebied genomen zijn bij Sekong op Timor, zijn als mislukt te beschouwen. Nu kan men inderdaad ook uit een mislukte proef veel leren, maar dit maant tot voorzichtigheid.

In verband hiermee moet ook op het volgende worden gewezen. In de vele kolonisatie-schema's, die met de regelmaat van een klok het licht zien, wordt steeds naar voren gebracht, dat de ontginningskosten goeddeels kunnen worden vergoed door het te ontginnen oerwoud als aankapbedrijf te exploiteren. De opbrengst van het gekapte, al of niet bewerkte hout zal dan de ontginning rendabel moeten maken. Hiervoor is het echter noodzakelijk, dat de bomen worden gekapt, doch dit maakt het ten enenmale onmogelijk om de achtergebleven wortels op economisch verantwoorde wijze mechanisch te rooien. Doet men dit echter niet, dan zal het de eerste jaren onmogelijk zijn om de grond mechanisch te ploegen of eggen. Een oplossing van dit probleem is nog niet gevonden.

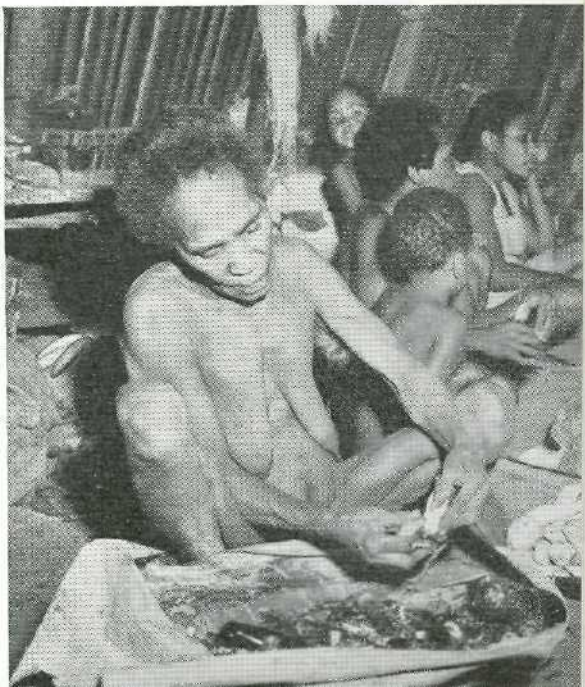
Wanneer men de mechanische landbouw op de kolonisatieterreinen bespreekt, moet men zich dus realiseren, dat men niet kan volstaan met een Nederlands of Amerikaans boek over dit onderwerp te nemen om de daarin beschreven methode van mechanische grondbewerking in toepassing te brengen op Nieuw Guinea, aangezien de toestanden en moeilijkheden daar eenmaal geheel anders liggen.

Men vergelijkt de kolonisatie op Nieuw Guinea graag met de eerste immigratie in Noord-Amerika. Deze vergelijking gaat

Een huiselijk tafereeltje in de kampoeng.

Een maaltijd van knollen wordt bereid, nadat de bata-ten in hete as zijn gepoft. De avond-maaltijd wordt ge-meenschappelijk genuttigd, maar overigens staat er altijd wel eten klaar voor degenen die daar toevallig trek in hebben.

echter zeer mank. In Amerika troffen de eerste immigranten een land met een goed klimaat en goede grond, waarvan men zeer goede oogsten kon krijgen. Ondanks alle misleidende propaganda is in Nieuw Guinea noch het een noch het ander het geval. Bovendien zijn in Noord-Amerika destijds ongeveer 60 procent van de immigranten omgekomen en dit mag in Nieuw Guinea niet geschieden. Om zulk een drama te voorkomen moet de kolonisatie onder deskundige en strenge leiding worden aangepakt. Wat op dit punt tot stand kan worden gebracht tonen ons de koloniaties (zo kunnen die inderdaad worden genoemd) in de Wieringermeer en de Noordoostpolder. Moeiten noch kosten zijn daar gespaard om deze tot een succes te maken. Na een zeer scherpe selectie van aspirant-boeren werden gedurende verscheidene jaren strenge voorschriften gegeven betreffende grondbewerking en het verbouwen van verschillende gewassen. Op Nieuw Guinea moet op een overeenkomstige wijze worden te werk gegaan, want de omstandigheden zijn daar nog moeilijker.

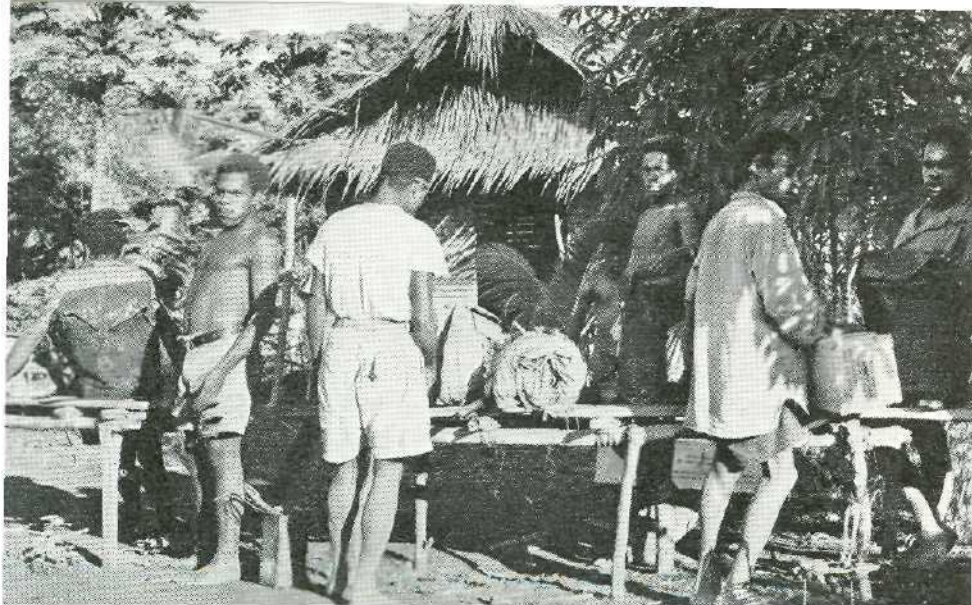
STREEKPLANNEN

Vele plannen voor de openlegging van Nieuw Guinea zijn gemaakt om direct aan de slag te kunnen gaan zodra de status van dit eiland naar wens is geregeld. Van al deze plannen zal de streek-ontwikkeling nader moeten worden gezien.

Omdat het natuurlijk niet doenlijk is om geheel Nieuw Guinea tegelijkertijd intensief open te leggen, zal dit streeksgewijs moeten geschieden. Dit hangt ook samen met de drie stadia van bestuursvoering. Het eerste stadium omvat de ontwikkeling van die gebieden, waar de bestuursvoering het meest intensief is, en waar andere diensten, zoals onderwijs, landbouwvoorlichtingsdienst, gezondheidsdienst en waterstaat reeds hun taak hebben aangevat. In het tweede stadium vallen die gebieden, waar het bestuur zich reeds heeft gevestigd en waar orde en veiligheid heersen. Tot stadium drie rekent men de gebieden, die nog niet of nog niet geregeld bestuurd worden.

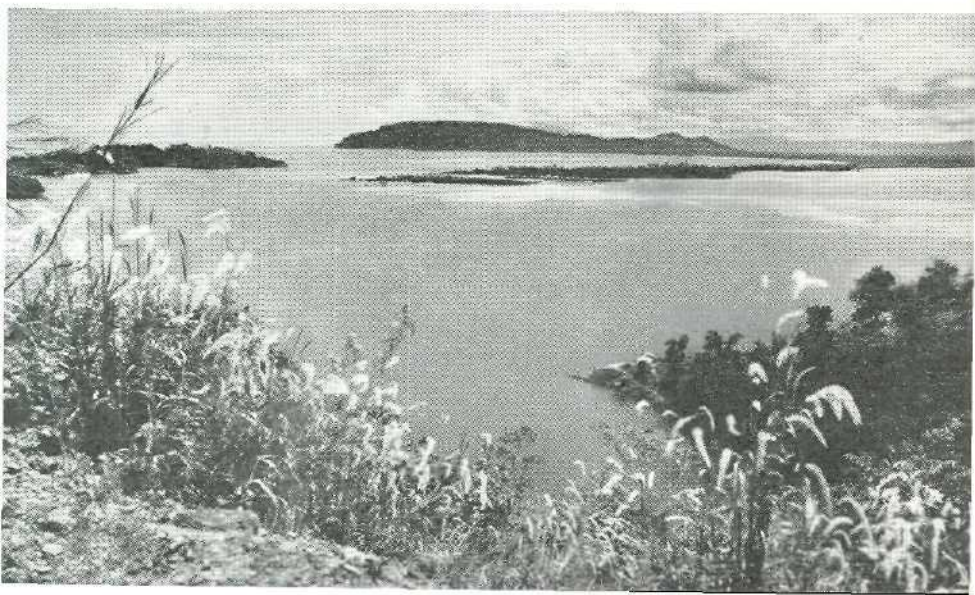
Uit het bovenstaande kan worden afgeleid, dat de ontwikkeling het eerst wordt aangevat in de eerstgenoemde gebieden. Alvorens men echter tot de landinrichting van een bepaald gebied kan overgaan, is een uitgebreide voorstudie noodzakelijk, wil men niet voor zeer grote moeilijkheden komen te staan of, nog erger, ernstig de belangen van de bevolking door het nemen van verkeerde maatregelen in gevaar brengen; een waarschuwing vormt het bekende Tanganyika-aardnotenplan, dat om technische redenen is mislukt door onvoldoende voorbereiding.

Tallose feiten en factoren moeten worden bestudeerd alvorens een streekplan, waarop de landinrichting moet worden opge-

's Ochtends vroeg bij het vertrek uit het bivak, mochten de draaglasten worden verdeeld, waarbij wel enig toezicht nodig is, gezien de voorkeur voor de lichtste lasten.

De Baai van Hollandia met op de voorgrond de Jautefabaai en achter het rif de Humboldt-baai. Hollandia-basis ligt achter de landtong links op de foto.

bouwd, kan worden opgezet. In de eerste plaats komt wel een topografische beschrijving, zodat men weet hoe groot het gebied is, waarin de bouwgronden, bossen en moerassen liggen, en waar men te zijner tijd wegen kan projecteren. Daarna moet een bodemkundig onderzoek uitwijzen waar de beste cultuurgronden liggen. Dit is bovendien noodzakelijk voor het geven van adviezen terzake van gewassen-keuze.

Een demografisch onderzoek moet gegevens verstrekken over het zielental en de verspreiding van de bevolking over het betrokken gebied. Hieraan moet een medisch-statistisch onderzoek gekoppeld worden voor het nagaan van de verspreiding van ziekten om hieraan later een medische voorziening en een schema voor ziektebestrijding te verbinden.

Minstens even belangrijk is een ethnologisch onderzoek, want men heeft hier te maken met een min of meer primitieve bevolking, die in een adat-gemeenschap leeft, welke men niet straffeloos willekeurig doorbreken kan, omdat men het risico loopt dat de bevolking geestelijk ontworteld raakt en slechts zeer moeilijk weer in het goede spoor terugkomt.

Na een landbouwkundig onderzoek zal het sluitstuk moeten worden gevormd door een sociaal en economisch onderzoek.

Voorlopig zijn in Nieuw Guënea drie gebieden uitgekozen, waarvoor streekplannen zullen worden opgemaakt. Het eerste zal omvatten de Nimboran, de omgeving van het Sentanimeer en Hollandia. De beide andere gebieden zijn de omgeving van de meren Amaroe en Aintinju (midden Vogelkop) en de omgeving van Merauke (Zuid-Nieuw Guënea).

Het Nimboran-Sentani-Hollandia-plan zal het eerst moeten worden aangepakt. Voor het voeren van inleidende besprekingen is Ir de Haan van het Bureau voor Landinrichting te Buiten zorg, onder wiens leiding de landinrichting zal plaatsvinden

reeds ter plaatse geweest om de situatie op te nemen.

Bij het Nimboran-plan, als onderdeel van het Nimboran-Sentani-Hollandia-plan, wordt vooropgesteld, dat deze landstreek toegewezen zal blijven aan de autochthone bevolking, zodat in dit gebied slechts transmigratie van Papua's uit andere streken op grote schaal zal plaatsvinden. Het plan heeft vergroting en verbetering van de agrarische productie ten doel ten behoeve van:

1. de plaatselijk woonachtige landelijke bevolking;
2. de agrarisch niet-productieve centra van bewoning;
3. de export van handelsgewassen.

Afhankelijk van de omstandigheid, of te Hollandia een industrie van betekenis zal opkomen of dat deze plaats slechts de hoofdplaats van Nieuw Guinea zal blijven, zal het Nimboran-plan gewijzigd moeten worden. In het eerste geval zal het accent moeten vallen op de productie van voedselgewassen, in het tweede zullen ook exportgewassen een belangrijke plaats moeten innemen.

Het huidige aantal inwoners van de Nimboran bedraagt slechts 5500; het gebied omvat 12.000 ha vlakke-grond, die voor permanente landbouw geschikt wordt geacht, terwijl in het lagere heuvelland in het zuiden eveneens 8000 ha voor landbouwdoeleinden zal kunnen worden gebruikt. Voor een belangrijke ontwikkeling van dit gebied is het aantal opwonenden onvoldoende. Naast een betere medische verzorging, waarvan verwacht mag worden, dat het thans op zijn best stationnaire bevolkingstal zal toenemen, wordt gedacht aan immigratie van Papua's van Bial, een onvruchtbaar eiland in de Geelvinckbaai, waar onvoldoende landbouwgronden zijn.

Toch zal deze immigratie nog moeilijkheden geven, want volgens het Papua-grondenrecht is grond niet voor verkoop vat-

baar. Toch is het ook niet doenlijk om Biakkers te plaatsen op gronden, die in lengte van dagen niet hun eigendom zullen worden. En dit niet alleen om sentimentsoverwegingen, maar ook omdat men volgens Papua-traditie geen overjarige gewassen mag planten op de grond van een ander, want ieder overjarig gewas, zoals bijvoorbeeld een klapperboom of een andere vruchtboom wordt door de daad van het planten eigendom van de eigenaar van de grond.

Omdat de Papua's van de Nimboran nog slechts enkele generaties uit het stenen tijdperk zijn en intensief contact met het westen pas van omstreeks 1944 dateert, is het duidelijk, dat deze adatvoorschriften nog zeer veel waarde hebben. Bij de Papua's van Hollandia, Sentani en Nimboran, die intelligent en leergierig zijn, verliest de adatband echter veel aan kracht. Hoewel dit verschijnsel op zichzelf met zorg wordt gadeslagen en voorkomen moet worden, dat zij geheel los slaan, kan hiervan gebruik worden gemaakt om die adatvoorschriften te doen verdwijnen welke een beletsel vormen voor de vooruitgang.

Ingrijpen in adatverhoudingen is echter slechts dan geoorloofd, indien men deze adat grondig kent, want ingrijpen op een punt van de adat alleen kan een evenwicht verstoren, hetgeen zou kunnen resulteren in veranderingen van vele sociale en economische verhoudingen van de stam. Door overleg met de Papua's zal echter veel te bereiken zijn, ook op het punt van betere grondverdeling. Het karakter der Papua's is zo, dat zij volledig op de hoogte gebracht willen worden van het doel en het nut van een voorstel. Dit is overigens een goede eigenschap. Laat men dit na - en die fout is vroeger wel eens gemaakt - dan stuit men op heftige tegenstand. Als de Papua's echter het nut van een maatregel inzien, kan men hun volle medewerking verwachten.

Tot een goed begrip van alle veranderingen, die op den duur

nodig zullen zijn, is het nodig, dat hun geestelijke ontwikkeling niet achter blijft bij hun economische, hetgeen uitbreiding van het onderwijs belangrijk maakt. Hieronder valt ook – speciaal voor dit gebied, dat een agrarisch karakter zal dragen – het landbouwonderwijs. Op de Landbouw-practijkcursus te Kota Nica zijn dan ook regelmatig leerlingen uit de Nimboraan aanwezig. Dit is echter voor de uitvoering van een streekplan niet voldoende; er zullen meer Landbouw-practijkcursussen moeten worden gegeven, ook als kampoeng (dorps-) cursussen. Daarbij zal de Landbouwvoorlichtingsdienst zijn werkzaamheden belangrijk moeten uitbreiden met proef- en demonstratietuinen.

Uit het voorgaande blijkt, dat alle takken van dienst hierbij ingeschakeld moeten worden. Het bestuur, de gezondheidsdienst, het onderwijs en de landbouwvoorlichtingsdienst kunnen ieder op zichzelf geen harmonische vooruitgang brengen. De verwaarloosde onderdelen zouden als „limiting factors” op de overige werken. Een goede coördinatie van krachten is noodzakelijk. Waar deze vier diensten zullen samenwerken zal het mogelijk zijn aan de voornaamste voorwaarde voor de vooruitgang van de streek te voldoen, namelijk het capabel maken van de bevolking voor het bereiken van bovengenoemde doelstellingen, zowel door haar getalsterkte als psychisch en fysiek.

De belangrijke plaats, welke aan de volksopvoeding wordt toegekend, bewijst reeds, dat dit een plan op lange termijn is, dat in verschillende fasen zal verlopen. De eerste fase zal zeker moeten zijn de periode van het verzamelen en verwerken van gegevens van land en volk. De resultaten hiervan zullen mede van invloed zijn op het opstellen der plannen voor verdere ontwikkeling.

De ervaringen, welke zullen worden opgedaan bij de uitvoering van het Nimboraan-streekplan zullen van grote waarde zijn bij het opstellen van de daarop volgende streekplannen, namelijk

Als het pad dichtgegroeid is, gaat er een Papua met een parang (kapmes) voorop om het open te kappen.

voor de omgeving van Merauke en de Midden-Vogelkop. Een klakkeloos navolgen zal toch niet mogelijk zijn, omdat de omstandigheden in deze drie gebieden zeer sterk verschillen. Ter illustratie moge op het volgende worden gewezen.

In Merauke heeft men veel meer een uitgesproken natte en droge tijd, dan in Hollandia en de Vogelkop. Landbouwkundig maakt dit een enorm verschil. In Merauke heeft men een zeer geringe bevolkingsdichtheid, nog veel geringer dan in de Vogelkop, waar deze overigens weer geringer is dan in Nimboran. In Hollandia treft men zeer veel malaria, in Merauke is de verspreiding van deze ziekte minder ernstig, en de Midden-Vogelkop is malaria-vrij. Zo zijn er nog vele andere verschillen, doch de genoemde maken voldoende duidelijk, dat ieder streekplan verschillend moet zijn in opzet en uitvoering.

Nieuw Guinea is een land, dat zich slechts betrekkelijk langzaam en geleidelijk uit het stenen tijdperk tot een meer westers georiënteerde vooruitgang en levensstandaard kan ontwikkelen. In Sorong en omgeving gaat deze ontwikkeling echter in een veel sneller tempo, want daar ontplooit de N.N.G.P.M. (Nederlandse Nieuw Guinea Petroleum Maatschappij) haar activiteit.

Voor de oorlog had deze maatschappij, een combinatie van de Bataafse Petroleum Maatschappij, de Standard Vacuum Petroleum Maatschappij en de „Far Pacific Investments (Inc.)” een nederzetting te Babo aan de MacCluergolf, doch na de oorlog is het centrum verplaatst naar Sorong, aan de noordwestpunt van de Vogelkop.

Behalve een uitgebreid topografisch en geologisch onderzoek, dat nog steeds aan de gang is, heeft men reeds vroeg een aanvang gemaakt met proefboringen in de omgeving van Klamono en Steenkool. De putten in de omgeving van Klamono gaven de eerste resultaten. Langs een pijpleiding van ongeveer 50 km lengte wordt de olie van Klamono naar Sorong gepompt en daar opgeslagen, tot de grote tankschepen, die nu regelmatig Sorong aandoen, het product verder afvoeren.

Dit klinkt allemaal eenvoudig, doch een bezoek aan Sorong en aan de olievelden geeft zelfs de leek een indruk van de organisatie en de hoeveelheid werk, die nodig zijn voor de afvoer kan plaatsvinden.

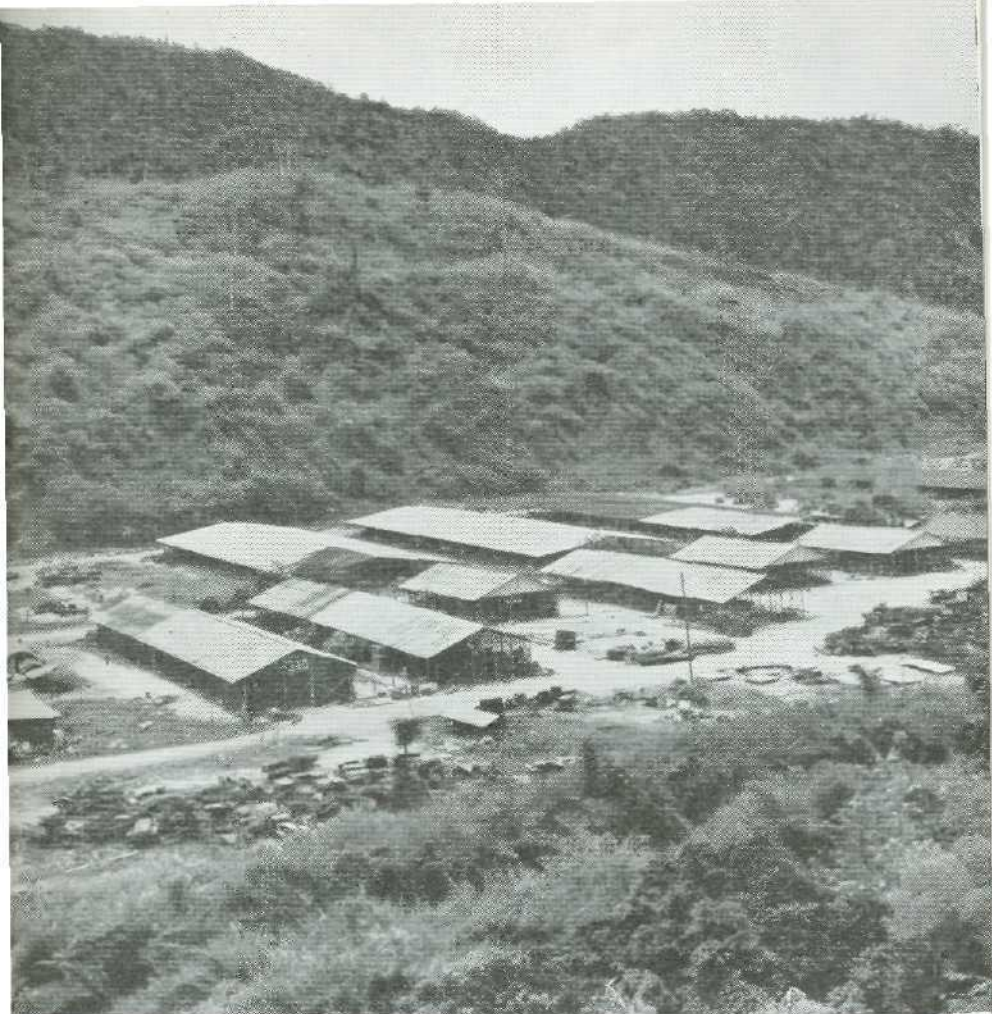
In 1946 bestond Sorong nog uit moeras en oerwoud met een paar kilometer door de Japanners aangelegde weg langs de kust.

Elke stap verder het land in moest geschieden over een Papua-pad, wilde men niet zelf een pad openkappen.

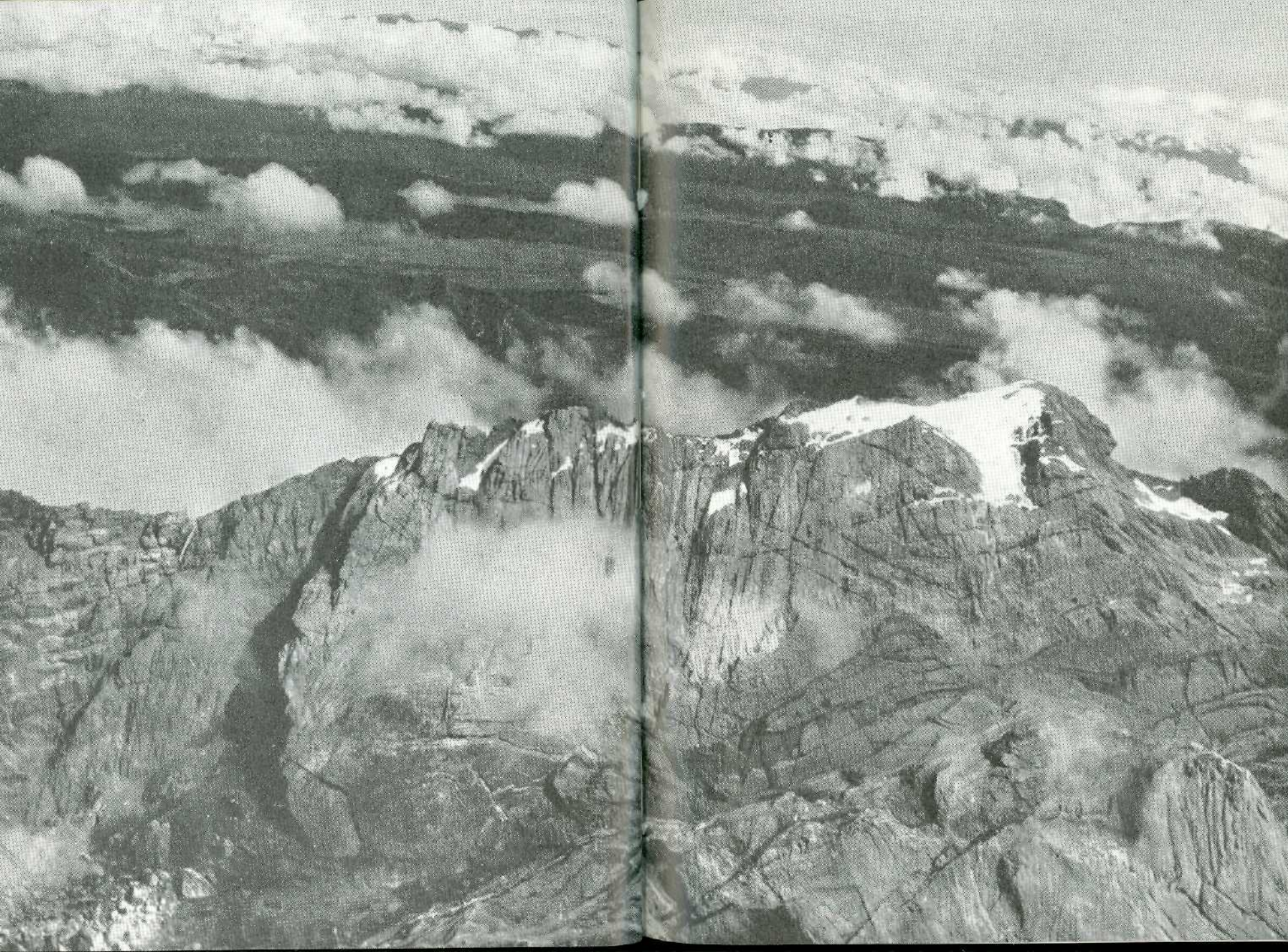
Nu in 1949 is het wel heel anders. Er is nu een stadje, waar honderden Europeanen en enkele duizenden Papua's en Indonesiërs en hun gezinnen wonen. Er zijn nog geen mooie stenen huizen, want het is nog een bedrijf in opbouw, maar er zijn goede steigers, waar tank- en andere schepen kunnen aanleggen. Er is een goed wegennet, waarover vele auto's af en aan rijden. Er is een groot kantoor van de maatschappij, er zijn vele opslagloodsen en werkplaatsen, er is een ziekenhuis, dat qua inrichting kan wedijveren met de beste van Indonesië, de maatschappij heeft er een eigen vliegdiens, die zorgt voor de verbindingen met de verschillende olieterreinen, ja er is zelfs een tuinbouw- en vee-teeltbedrijf van de maatschappij, dat zijn bijdrage levert aan verse groenten, fruit, vlees en eieren.

Sorong is het centrum voor de topografen, geologen, wegenbouwers en employees van boorterreinen, die ver van de bewoonde wereld hun werk verrichten. Zij worden er voorzien van alles wat zij nodig hebben en hun werk wordt er gecoördineerd, zodat het snel en efficiënt kan vorderen.

Er kwam heel wat bij kijken om een weg en een pijpleiding aan te leggen van Klamono en de naburige locaties naar Sorong. Iedereen in Nederland heeft wel gehoord van de moeilijkheden welke zich voordeden bij de aanleg van de weg Voorburg-Gouda. Overeenkomstige moeilijkheden hebben zich ook hier voorgedaan. Het kwam meermalen voor, dat een juist aangelegde weg na enkele dagen regen begon te verschuiven en verzakken. De abnormaal hoge regenval in 1949 droeg daartoe het zijne bij. Zo viel in Mei 1949 te Sorong 463 mm regenwater. In diezelfde maand bedroeg de regenval in Klamono 630 mm. Een maand later viel in Sorong een regenbuitje, dat drie uren duurde, maar

Van de vroegere Amerikaanse basis in de vallei van Hollandia zijn nog enkele loodsen over.

in die drie uren viel er 190 mm. Een weg welke over een gebied van zware klei leidt, waarbij de kleilagen in tegenstelling met de meeste in Nederland echter niet horizontaal maar onder een hoek liggen, kan zoiets niet hebben. De enige reactie in Sorong op een dergelijke tegenslag is echter: „Het moet in orde komen en het zal in orde komen!” en dus gebeurt het. Zo zijn er talrijke moeilijkheden, die niet voorzien konden worden.

De hygiënische en sociale voorzieningen, welke de maatschappij voor haar employees treft, zijn talrijk. Het ziekenhuis in Sorong is een lust om te zien. Royaal van opzet, kraakzindelijk en erg praktisch. Verscheidene, allen zeer kundige artsen zijn er aan verbonden, zodat iedere noodzakelijke behandeling in Sorong kan worden gegeven.

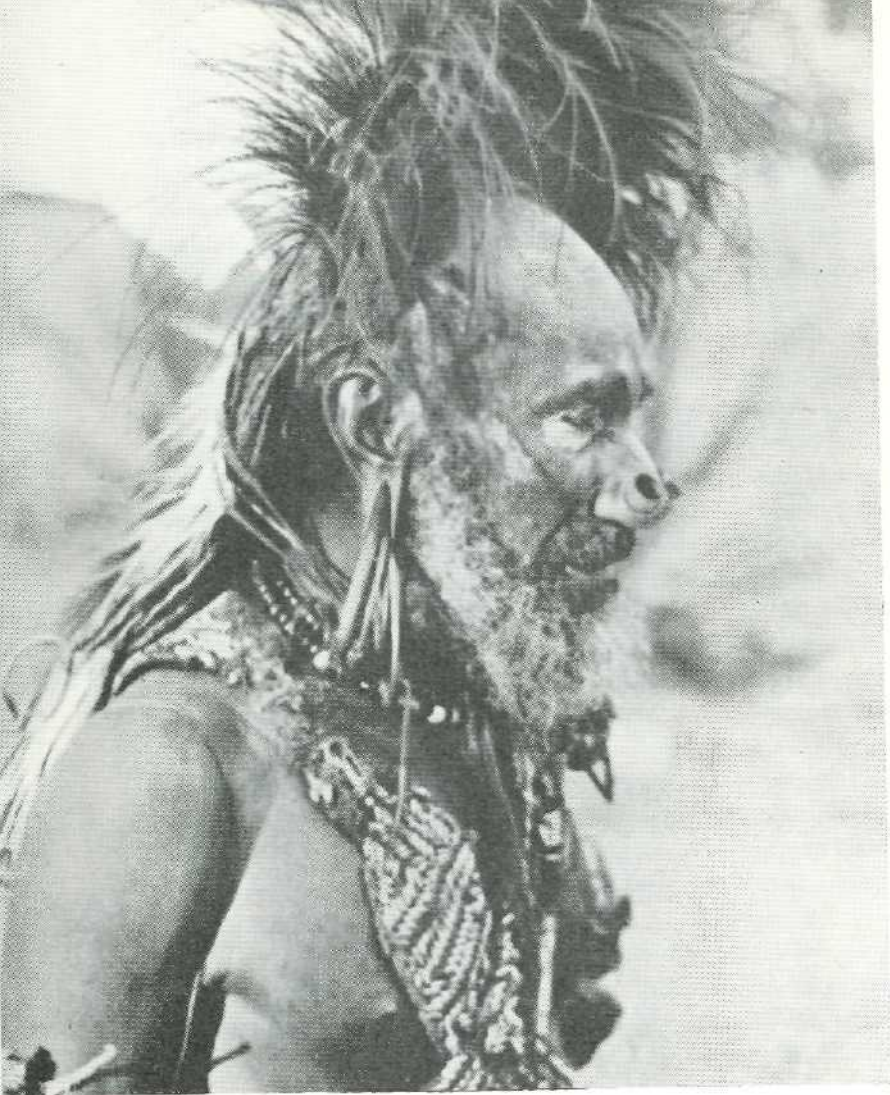
Onder leiding van een bekende malarialoog is de malariabestrijding intensief aangepakt. Het grootste deel van Sorong is nu malariavrij. Met grote „draglines” worden draineringsgoten getrokken en met motorpompen, op trucks gemonteerd, wordt olie gespoten op alle plassen en verdachte plaatsen. De manier, waarop de malariabestrijding plaats vindt, geeft de zekerheid dat Sorong binnenkort geheel malariavrij zal zijn. Op overeenkomstige wijze zal de malariabestrijding te Klamono en Steenkool worden aangepakt. Daarmee is reeds een begin gemaakt. De resultaten, die tot uiting komen in het teruglopend aantal malariapatiënten, zijn verbluffend.

Hierbij moet echter wel worden bedacht, dat deze vorm van malariabestrijding wordt toegepast op plaatsen, waar grote mensenconcentraties zijn, waardoor de kosten per hoofd geringer worden. Deze methode zou daarom elders op Nieuw Guinea, waar de mensen meer verspreid wonen, niet kunnen worden toegepast omdat zij te kostbaar zou zijn.

De onderzoekingen en proeven op het gebied van malariabe-

strijding hebben echter ook voor het overig deel van Nieuw Guinea groot nut. Bij deze onderzoeken is o.a. gebleken, welk een groot nut de bescherming van huizen met vast muskietengaas heeft. Dit is een ervaring, welke niet alleen van direct belang is voor kolonisatie, maar zij geldt voor alle nederzettingen in malaria-gevaarlijke gebieden van Nieuw Guinea.

De opsporingsconcessie van de N.N.G.P.M. strekt zich uit over meerdere gebieden op het schiereiland Bomberai en een brede strook langs de zuidwestkust. Voorts heeft de maatschappij nog rechten in het kustgebied van de Mamberamo, de grote rivier in Noord-Nieuw Guinea, tot de Geelvinckbaai. Of en wanneer deze gebieden zullen worden ontgonnen is nog niet bekend. Nadere onderzoeken zullen moeten uitmaken, of er olie in exploiteerbare hoeveelheden voorkomt.

Bevolkings-type: Marindanim te Merauke

LANDBOUW-PRACTIJKCURSUS KOTA NICA

Voor degenen, die na de oorlog Nieuw Guinea hebben bezocht, heeft Kota Nica een bekende klank, want dat is de eerste vestigingsplaats geweest van de Nederlanders, die samen met de Amerikaanse troepen Noord-Nieuw Guinea kwamen bevrijden van de Japanse overheersing.

Thans begint de naam Kota Nica een andere klank te krijgen, want in Augustus 1947 werd daar een landbouw-practijkcursus geopend.

Door de R.K. Missie in Zuid-Nieuw Guinea, dat altijd Nederlands gebied is gebleven, werd reeds in de oorlogsjaren een school opgericht, namelijk te Sula, waar aan de landbouw veel aandacht werd geschonken. Op basis van de daar opgedane ervaringen, maar aangepast aan de geheel andere omstandigheden, die op Noord-Nieuw Guinea heersen, werd een landbouw-practijkcursus opgezet, waarvan de idee sterk afwijkt van de Missie-school.

Met een dertigtal Papua-jongens van 16-18 jaar werd in Augustus 1947 een proef genomen om hen op te leiden tot landbouwers. Dit klinkt erg eenvoudig, maar er moesten vele problemen worden overwonnen. Volgens Papua-begrippen is landarbeid vrouwenwerk. Wil men echter het levenspeil der bevolking opvoeren, dan moet de landbouw worden ontwikkeld en dat kan alleen wanneer ook de mannen daaraan deelnemen.

Het doorbreken van de adat bij een bevolking, die nog relatief kort in aanraking is met de buitenwereld is niet eenvoudig. Om dit doel toch te bereiken, werden de leerlingen enige tijd aan het kampoeng-milieu onttrokken. Anders kon men er zeker van

zijn, dat elke jongen bij zijn eerste poging om landarbeid te verrichten, door zijn kampoeng-genoten zou worden uitgelachen. Aan de andere kant mochten de jongens weer niet te lang uit hun dorpsfeer worden gehaald, omdat zij er eenmaal in moesten terugkeren en dan niet vervreemd mochten zijn. Het compromis was, dat de cursus op het internaat slechts een jaar zou duren en dat de geest van het internaat zo eenvoudig mogelijk moest worden gehouden. Natuurlijk moesten er enkele concessies worden gedaan, zoals het verstrekken van eenvoudige bedden, het verplichte gebruik van klamboe, het gebruik van zeep bij het dagelijks bad, het gebruik van bord, lepel en vork, medische verzorging enz. Het feit, dat aan al deze dingen een opvoedende waarde moet worden toegekend, was reeds voldoende om hier toe over te gaan.

Het hoofdvoedsel van de Papua's bestaat uit sago en knolgewassen. Dit wordt ook op de internaten gegeven, doch daarnaast krijgen de leerlingen een aantal bijspijzen, die een meer uitgebalanceerde voeding geven dan zij in hun vroegere samenleving gewend waren. Omdat hun ook de eerste beginselen van de voedingsleer worden onderwezen, is deze laatste concessie zeker niet schadelijk, doch zal integendeel zijn nut hebben.

Alle werkzaamheden worden door de leerlingen zelf verricht onder leiding van een Keiese onderwijzer. Zelfs een deel van de bouw van de localiteiten wordt door de leerlingen zelf verricht, ook het koken van hun dagelijkse maaltijden en het schoonhouden der gebouwen en erven is hun taak.

De cursus voorziet in eigen voedingsgewassen, behalve sago en dierlijke eiwitten.

Het onderwijs bestaat in hoofdzaak uit praktisch werken in de tuin. Slechts een of twee lessen per dag worden aan de theorie gewijd. Het hoofddoel is immers de jongens op te leiden tot

landbouwers, die hun werk en grond liefhebben; wordt hun te veel theoretische kennis bijgebracht, dan voelen zij zich spoedig te geleerd om zelf op het land te werken.

Om deze jongens bij hun terugkomst in de kampoeng sterker te doen staan tegenover de conservatieven, die trachten hen belachelijk te maken, was het nodig om uit elke kampoeng minstens twee of drie jongens aan te werven, zodat zij elkaar kunnen steunen. Weliswaar werd het daardoor niet mogelijk een groot aantal kampoengs in de proef te betrekken, maar het voordeel van onderlinge steun werd belangrijker geacht.

Zoals gemeld, werd met 30 leerlingen begonnen en bij het einde van deze cursus in Augustus 1949 waren er nog 27 leerlingen over. Voor een eerste proef moet dit een buitengewoon succes worden genoemd. De tweede cursus is nu aan de gang en reeds zijn ruim 10 hectaren van de zeer middelmatige grond waarop de school is gevestigd, in cultuur gebracht en geeft hogere opbrengsten dan de bevolking zelf haalt. De school is met opzet op deze middelmatige grond gevestigd, omdat de meeste jongens uit gebieden komen waar de bodem niet of weinig beter is. Indien de schooltuin op goede grond was gelegen, zouden de leerlingen in hun kampoeng teruggekeerd zeker kleinere oogsten bereiken dan zij op school zagen. Hierdoor zou men kans hebben, dat zij spoedig de moed zouden laten zakken.

Voor zover men van een succes mag spreken, geeft de school aardige resultaten. Of men werkelijk succes heeft kan pas over enkele jaren worden beoordeeld, als blijkt dat de oudleerlingen hun kennis in praktijk brengen en de kern vormen van een jonge landbouwers-stand. Hiertoe is het nodig, dat contact wordt onderhouden met de oudleerlingen; dit is wel een der belangrijkste voorwaarden om tot succes te komen.

Toch wordt dit internaat-systeem niet ideaal geacht en het zal

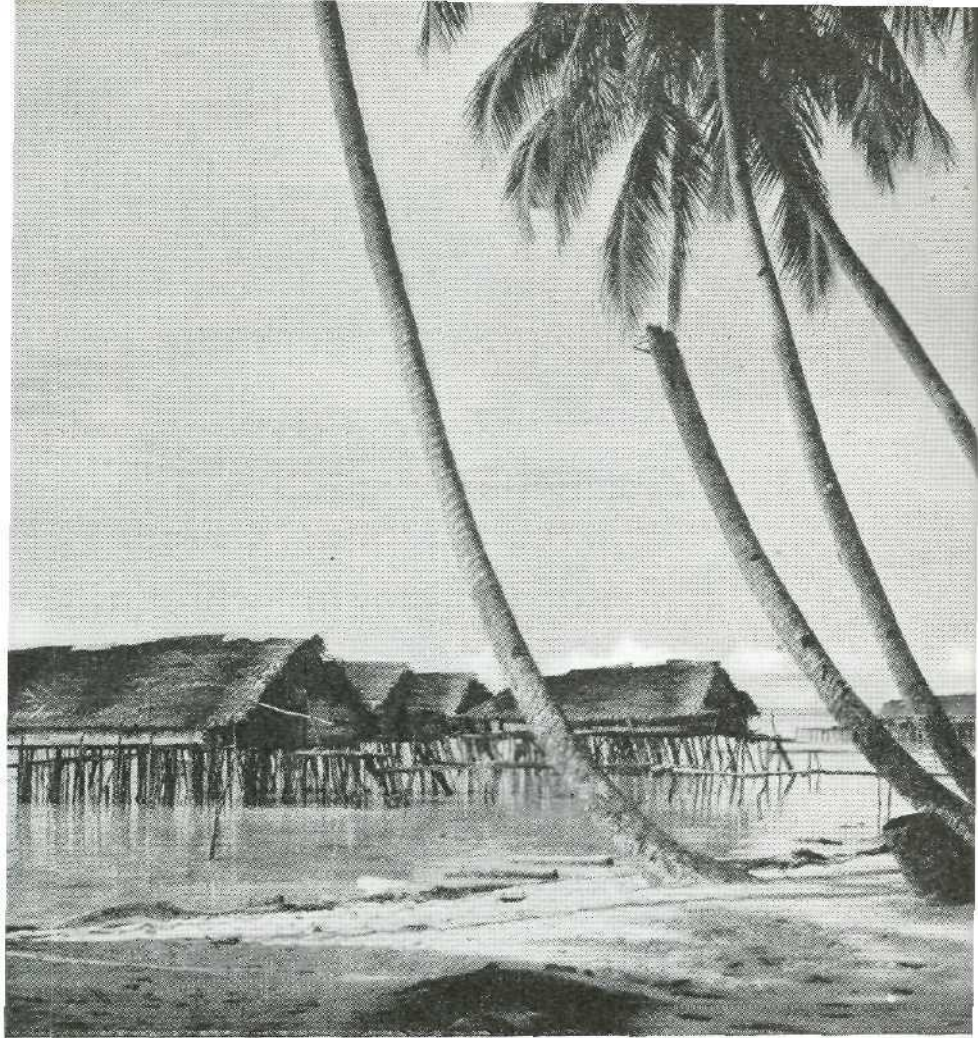
op den duur zoveel mogelijk moeten wijken voor een stelsel van landbouw-practijkcursussen in de dorpen, waarbij een onderwijzer in drie dicht bij elkaar gelegen kampoengs tegelijk cursussen geeft, dus twee dagen in de eerste, twee dagen in de tweede, en twee dagen in de derde kampoeng. Dit geeft het voordeel, dat geen betrekkelijk dure internaten nodig zijn. Bovendien kunnen drie maal zoveel leerlingen per onderwijzer worden opgeleid, hetgeen daarom zo belangrijk is, omdat het vinden van geschikte landbouw-onderwijzers een der grootste moeilijkheden is. Tenslotte zullen de jongens niet van het dorpsverband vervreemden. Dit laatste lijkt enigszins in tegenspraak met het eerder geschrevene, in feite echter zullen de nu reeds afgeleverde leerlingen de spits afbijten en binnen enkele jaren zal het in de omgeving van Hollandia niet meer zo dwaas worden gevonden als mannen landarbeid verrichten.

Het systeem van kampoeng-cursussen is echter alleen mogelijk in gebieden welke zo dicht bevolkt zijn, dat de kampoengs niet ver van elkaar gelegen zijn. Voor grote delen van Nieuw Guinea zal dus het internaat-stelsel het enig mogelijke blijven.

Behalve te Kota Nica zijn er ook nog landbouw-practijkcursussen te Serui en te Fakfak. Ook daar is het internaat-systeem gekozen. In Serui, waar de school in beheer is bij de Zending, zal dit waarschijnlijk wel zo moeten blijven, omdat de kampoengs op het eiland Jappen en op de kust van Waropen te ver van elkaar verwijderd zijn om tot kampoeng-cursussen te kunnen overgaan. In Fakfak beheert de R.K. Missie de school. Vermoedelijk wordt dit internaat volgend jaar opgeheven om tot het kampoeng-systeem te kunnen overgaan.

Door de Landbouwvoorlichtingsdienst wordt veel propaganda gemaakt voor de verbouw van aardnoten. Op de foto neemt de Papua L.V.D.-mantri het bevolkingsproduct in ontvangst.

Paalwoningen aan het strand te Biak. In een huis wonen verscheidene gezinnen.

ARBEIDSVVERDELING

Het is jammer, dat op Nieuw Guinea nog zo weinig aan verschillende vormen van huisnijverheid wordt gedaan. Dit komt niet alleen omdat nog steeds grote hoeveelheden matjes in Nieuw Guinea worden geïmporteerd (wat helemaal niet nodig is) maar aangezien de arbeidsverdeling tussen vrouwen en mannen naar onze begrippen nog wel voor verbetering vatbaar is.

De Papua-mannen hebben het gemakkelijkste deel van het werk voor hun rekening genomen. Het kappen en kloppen van de sago en het vellen van bomen, zomede het aanleggen van omheiningen voor een nieuwe tuin en natuurlijk het jagen zijn hun voornaamste bezigheden. Vrijwel al het overige wordt door vrouwen gedaan, en dat is heel veel.

Toch moet men dit de Papua's niet euvel duiden (en nu moet u niet dadelijk zeggen: Dat is natuurlijk een man, die het schrijft!), want deze gewoonte heeft een historische ondergrond. In de oude tijd, en dat is in Nieuw Guinea nog niet zo erg lang geleden, waren de stammen bijna permanent in oorlog met hun naburen. In die tijd moesten de mannen, met pijl en boog gewapend, hun vrouwen tegen overvallen beschermen, wanneer zij in de tuin werkten. Bovendien was in die tijd het boskappen en het vellen der sagopalmen veel zwaarder dan nu, want dat geschiedde toen nog met een stenen bijl en niet met een stalen, die zij pas door het contact met de Hollanders hebben leren kennen. Het is interessant te horen, wat een Zweedse ethnoloog kortgeleden nog omtrent de taaktoewijzing van jonge mannen in de oude Papuase samenleving is te weten gekomen. Bij de stam der

Jabsis, die slechts een goede 100 kilometer van Hollandia woont en die toch nog maar kort onder Nederlands bestuur is gebracht, ging dat als volgt. Bij de inwijdings-plechtigheden, het ritueel waarbij de jonge mannen als volwassen stamgenoten worden opgenomen, ontvingen deze op de laatste ochtend van de plechtigheden ieder een boog met pijlen. Daarmee gewapend trokken zij ieder alleen het bos in om pas na het vallen van de avond met hun jachtbuit, hetzij een vogel of een grote boshagedis of iets dergelijks terug te keren. Zij verschenen daarmee voor hun stamouderen, die naar gelang van hun buit en vanzelfsprekend rekening houdende met allerlei magische voorschriften, uitmaakten of de betreffende jongeman een krijger, een jager of een landbouwer zou worden. Inderdaad treft men ook nu nog onder de ouderen van tijd tot tijd wel een man aan, die zijn gehele leven landbouwer is geweest, maar deze blijven uitzonderingen.

Onder invloed van het bestuur en de Zending (ik spreek nu van het gebied ten Zuidwesten van Hollandia) is thans veel veranderd. De Papua's van dit gebied zijn reeds grotendeels Christenen, zodat de initiatie-feesten zijn afgeschaft en de vrouwen en kinderen in de tuinen veilig zijn. Maar een wijziging in de arbeidsverdeling komt niet zo vlot. Er komt wel een kentering door de groeiende behoeften van de bevolking als gevolg van het contact met het westen, maar een belangrijk aandeel in de verandering van arbeidsverdeling zal door het onderwijs moeten worden geleverd.

TOURNEREN

Er werd eens een ambtenaar gevraagd hoever Sarmi van Hollandia lag. Zonder de bedoeling te hebben flink te doen antwoordde hij, dat het niet zover was en dat verscheidene ambtenaren die tocht te voet maken. De afstand bedraagt een goede 250 kilometer en is in een dag of twaalf af te leggen. Het waren toevallig marine-officieren, die deze vraag stelden, uiteraard geen lange afstand-lopers, zodat het effect verbluffend was.

Voor de tournerende mensen, dat zijn niet alleen ambtenaren maar ook missionarissen en zendelingen, zijn voettournees van twaalf dagen geen uitzondering; zij maken vaak veel langere tochten. De tocht van Hollandia naar Sarmi geldt daarbij lang niet als een der zwaarste tournees, omdat men langs de hele route een redelijk voetpad heeft en bovendien kampoengs met posthuizen aantreft, zodat men altijd wel onderdak vindt en droog hout kan krijgen om te koken. Men moet zelf ondervonden hebben in de stromende regen een bivak te moeten opzetten om te weten wat dat betekent. Het is beslist niet leuk.

Er zijn verschillende soorten tournees. In de buurt van Hollandia, b.v. als men naar Genjem in het district Nimboran gaat, reist men grotendeels per auto; men spreekt dan van een luxetournee. De auto brengt de reiziger tot aan het Sentani-meer, dat met een motorboot wordt overgestoken, waarna men met een jeep ongeveer 17 kilometer kan rijden. Tot Genjem blijven er dan maar 14 kilometer te lopen over. Maar zoiets is toch wel een uitzonderingsgeval. Als b.v. Pastoor Tetteroo, een bekende rimboe-loper, van Hollandia naar zijn missiegebied in de Waris,

ten Zuidoosten van Hollandia in het binnenland gaat, dan heeft hij 80 kilometer te lopen. Het eerste gedeelte van zijn tocht gaat als het maar even heeft geregend (en dat doet het in die streek dikwijls) door moerasgebied, waarin hij minstens tot de enkels door het water moet lopen. Verder zuidelijk komt hij door een kalksteengebergte, dat te steil is om een wandeling er doorheen aantrekkelijk te maken.

Maar deze pastoor is niet de enige. Vrijwel iedereen, die er op tournee moet, zal dergelijke tochten moeten maken. Onlangs, tijdens een bezoek aan de Wisselmeren, lieten de leden van de bestuurspost Enarotali mij foto's zien van hun tochten door het binnenland, die, tezamen met hun verhalen daarover, deden denken aan exploratie-verslagen.

In Zuid- en West-Nieuw Guinea kan men veelal gebruik maken van de rivieren. In het begin zijn dergelijke tochten over het water erg aantrekkelijk, doch op den duur ziet men het mooie van de natuur steeds minder en gaat men gebukt onder het eentonige, totdat men snakt naar het moment waarop men de benen weer eens kan strekken. En toch, als men maar enigszins de kans krijgt, maakt men gebruik van een prauw. Het is een oud en waar gezegde: Men kan beter slecht varen dan goed lopen!

Toch moet men uit het bovenstaande niet concluderen, dat tourneren een naar werk is. Integendeel. Het is een bezigheid, waar een bijzondere bekoring van uitgaat. Als men 's ochtends vroeg in het bivak opstaat en de ontwakende natuur om zich heen aanschouwt, als men in die vroege ochtend weer aan een nieuwe etappe begint, kan men zo intens genieten! En ik ken ook niemand, die de ontberingen van een tournee niet voor zulke momenten over heeft.

WERKELIJKHEIDSZIN

Op een dag, enkele jaren geleden, ontsnapten enkele niet-Papuase gevangenen uit de gevangenis van Merauke. Nu is er in die buurt niet een of andere grote stad, waar zij zouden kunnen onderduiken. Als doel kozen zij daarom de grens van Australisch Papua. Door voor te geven, dat zij „arme politieke gevangenen” waren, hoopten zij gastvrijheid te vinden.

De afstand van Merauke naar de Australische grens bedraagt enkele honderden kilometers. Het gebied daartussen is woest en er wonen stammen, die niet altijd vriendelijk gezind zijn. Volmoed begonnen de vluchtelingen echter hun tocht en zij hadden het geluk niet door een direct uitgezonden politie-patrouille te worden achterhaald. Na enige dagen lopen door de wildernis kwamen zij aan een grote rivier, welke zij niet zonder hulp van de bevolking konden oversteken. 's Avonds maakten zij aan de oever hun bivak en zochten contact met de Papua's. Na een dag van veel praten werd met de Papua's overeengekomen, dat die hen de volgende dag met hun prauwen zouden overzetten. De vluchtelingen hadden de bevolking wijsgemaakt, dat zij leden waren van een politie-patrouille, die op weg was naar de grens. Alles verliep naar wens tot het moment, dat de prauwen midden in de rivier waren. Volgens een perfect uitgevoerd plan lieten de Papua's allen precies op hetzelfde moment hun prauwen kantelen, zodat iedereen in het water lag te spartelen. Wie het eerst weer in de intussen weer rechtgezette prauwen zaten waren uiteraard de watervlugge Papua's. Toen de ontsnapte gevangenen eveneens trachtten in de prauwen te klimmen, werden zij – letterlijk!

Landbouw-practijkcursus te Kota Nica: een deel der landbouw-gronden.

Met de oogst beladen komen de leerlingen van de landbouw-practijkcursus te Kota Nica uit de tuin terug.

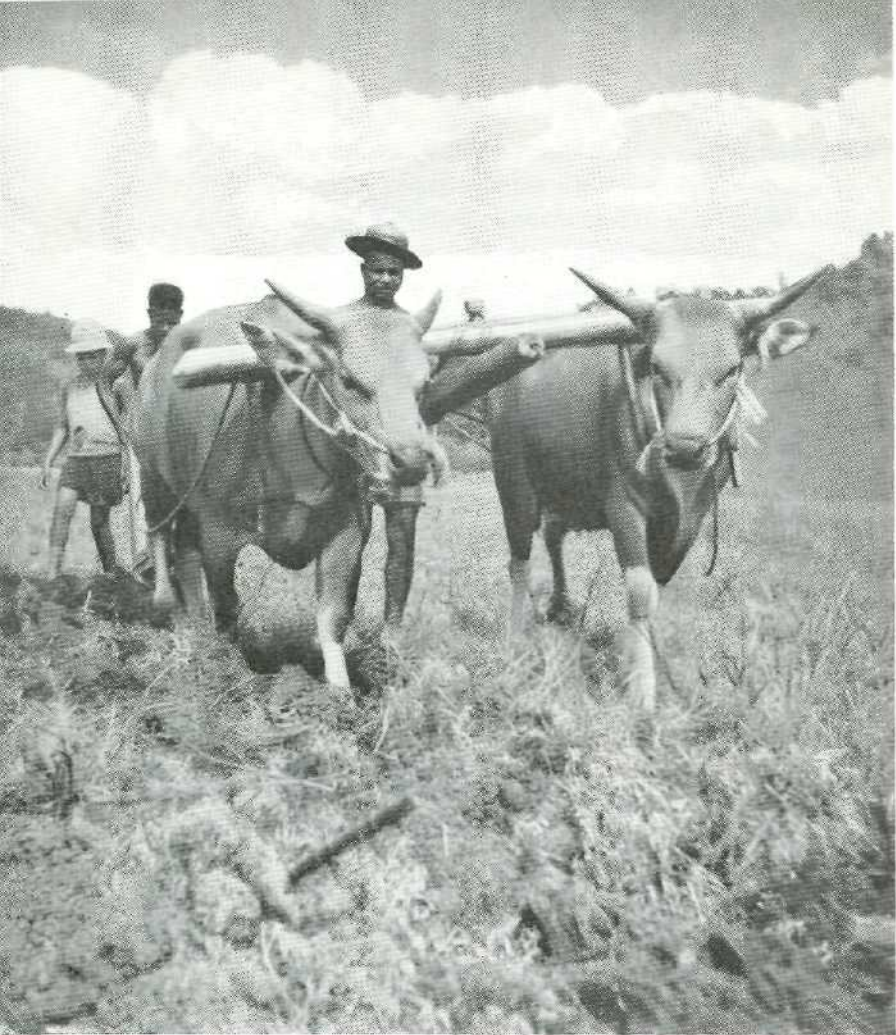

– met de pagaaien op de vingers getikt, net zo lang tot ze bereid waren al hun wapens in te leveren. De vluchtelingen waren weer gevangen en tot hun spijt vernamen zij, dat zij de volgende dag aan de dichtstbijzijnde politiepost zouden worden overgeleverd. Dit uitstel werd door de gevangenen goed benut. 's Avonds bij het rookvuurtje zittend trachtten zij op het gemoed van de Papua's te werken door te zeggen, dat zij het Nederlands bestuur wel goed vonden, maar dat zij toch niet konden begrijpen waarom hun geen toestemming werd gegeven naar huis terug te keren, want zij verlangden zo erg hun vrouwen en kinderen terug te zien. Inderdaad wekte het verhaal medelijden bij hun bewakers, die hen diep geroerd beloofden behulpzaam te zijn bij een ontsnapping over de Australische grens. Zo geschiedde. Na de rivier te zijn overgezet en nog enkele dagen te hebben gelopen, bereikten de ontsnapten Australisch gebied. Daar hield hun geluk echter op, want zij stuitten op een Australische Patrol-officer, die er bezwaar tegen had, dat zij Australische legergeweren droegen. Deze werden hun afgenomen en zij zelf werden teruggestuurd naar Nederlands gebied.

Die terugtocht naar Merauke is niet leuk geweest. Zij hadden tekort aan voedsel en ontmoetten verscheidene vijandig gezinde stammen en het laatste beetje plezier werd hun ontnomen door de gedachte weer in de gevangenis terecht te zullen komen.

In Merauke, waar zij zich meldden, vertelden zij hun lotgevallen aan het Bestuur. De controleur van Merauke, die enige tijd later de Papua-stam bezocht, die hen eerst had gevangen genomen en tenslotte toch maar weer had vrijgelaten, hoorde toen ook het verhaal van de zijde der Papua's, wie hij had verteld dat de ontsnapten intussen weer veilig in Merauke waren opgeborgen. Er werd natuurlijk veel en gezellig over het onderwerp gepraat, maar tenslotte bleef er toch iets onduidelijks voor de controleur:

„Nu moeten jullie mij toch eens vertellen waarom jullie hen gevangen namen, terwijl zij toch zeiden een patrouille te zijn.”
„O,” was het antwoord, „dat kon niet waar zijn, want zij droegen hun eigen bagage en dat doet de politie nooit!”

Zowel op de landbouw-practijkcursus te Kota Nica als te Serui wordt sedert kort met Balinees ploegvee gewerkt. Het is een lust om te zien hoe de Papua jongens in Noord-Nw. Guinea, voor wie het ploegvee iets geheel nieuws is, het ploegen leren.

VREEMDELINGENVERKEER IN HOLLANDIA

Uiteraard komen de laatste jaren van tijd tot tijd nogal eens journalisten in Hollandia. De belangstelling voor Nieuw Guinea groeit, er zit dus altijd wel copy in: allicht kunnen een paar artikelen worden geplaatst, liefst met foto's of tekeningen van enkele vliegtuig-dumps, Papua's met pijl en boog en dergelijke. Met plezier lezen de inwoners van Hollandia daarna de resultaten van deze korte bezoeken. Sommige verslaggevers gaan zich te buiten aan absurd gezwollen taal om het natuurschoon van dit gebied te beschrijven. Anderen weten met eenvoudiger woorden een beter beeld te geven. Overigens werd met genoeg geconstateerd, dat inderdaad diverse journalisten een vrij juist beeld van de toestand gaven, ook al hadden zij het land niet langer dan een of twee weken bezocht. De Hollandianen maken er een soort sport van deze touristen behulpzaam te zijn om hen alles te laten zien, wat voor hen interessant is. Maar er zijn vogels van verschillende pluimage onder: sommigen hebben er wat zwaardere tochten voor over, anderen hopen dat hun de bezienswaardigheden aan huis worden gebracht. De sportieven zijn de dankbaarsten, want zij appreciëren de moeite, welke men voor hen neemt en laten dit blijken door niet op te zien tegen een tocht van verscheidene dagen door moeras of bergland. Toch moet men voor hen oppassen, want hun enthousiasme houdt soms geen gelijke tred met hun geoefendheid. Zo heb ik het eens beleefd, dat ik bij een dagmars van slechts 22 kilometer (ik geef toe, dat er veel modder en veel regen was) begon te vrezen, dat onze gast het bivak niet zou halen. Gelukkig kwamen wij er wel

en zonder ongelukken, behalve dat onze gast een paar stuk gelopen voeten had. Maar ja, hij had ook een paar mooie Engelse laarzen aan, die droog al een paar kilogram wogen, en na al dat baggeren door modder en kali's misschien wel het dubbele. Ik liep, en niet toevallig, op lichte rubberschoenen met puttees.

Voor het andere soort journalisten heeft men ook passende uitstapjes. B.v. naar een plaats waar sago bereid wordt, meestal ergens langs de weg, zodat je het desnoods kunt zien terwijl je in de auto blijft zitten. Ook dit is altijd wel een gewaardeerde „reisbelevens” in de rimboe van Nieuw Guinea.

Het succesnummer is echter het „touristen moeras” vlak bij Hollandia-stad (zo heet Kotabaru tegenwoordig). De tocht naar het moeras leidt ongeveer 100 meter over een goed droog voetpad. Er groeit moerassago en er zijn wat mooie slingerplanten, dode bomen, wat stilstaand water en een heleboel muskieten. Enfin, een der journalisten heeft er een kleurrijke beschrijving van gegeven, uitwendend over de sombere, zwaarmoedige, ja zelfs vijandige sfeer van dit moeras, omgeven door oerbos. Hij vergat er echter aan toe te voegen, dat toen wij op een dode boom zaten uit te rusten van de „vermoeiende” wandeling wij de Papua's op het naburige voetbalveld telkens „goal” hoorden roepen. Maar toch, die touristen zijn altijd welkom en wij bieden hun graag „elck wat wils”.

DRUK: H. VEENMAN EN ZONEN, WAGENINGEN

